

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**KRIMINALITA PÁCHANÁ NA SENIORECH
V DOMOVECH SENIORŮ**

Autor práce: Martina Hermová

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: Mgr. Milan Kocík, MBA

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2022

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 6, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Martina Hermová

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Kombinovaná

Místo studia: Pířbram

Název bakalářské práce: Kriminalita páchaná na seniorech v domovech seniorů

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: The Crime committed on the Elderly in Nursing Homes

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

Vedoucí bakalářské práce (jméno a příjmení, titul): Mgr. Milan Kocík, MBA

Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): duben 2021

Cíl bakalářské práce:

Cílem bakalářské práce bude za využití dostupných pramenů teoreticky zpracovat fenomenologii kriminality páchané na seniorech, se zaměřením na seniory žijící v domovech pro seniory. Na základě analýzy statistických dat stanovit nejčastější trestnou činnost páchanou na seniorech v těchto zařízeních. V rámci vedlejšího cíle bakalářské práce bude komparace současných preventivních opatření a vlastní návrh v oblasti prevence.

Student: Martina Hermová	14.4.2021 datum	 podpis
Vedoucí práce: Mgr. Milan Kocík, MBA	15.4.2021 datum	 podpis

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	25.5.2021 datum	 podpis
Prorektorka pro studium a vnitřní záležitosti: RNDr. Růžena Ferebauerová	26.5.21 datum	 podpis
Pověřený rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	31.5.2021 datum	 podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části info disku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucí(ho) a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Milanovi Kocíkovi, MBA, za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

HERMOVÁ, M. *Kriminalita páchaná na seniorech v domovech seniorů: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2022. 67 s. Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Milan Kocík, MBA.

Klíčová slova: kriminalita, oběť, pachatel, senior, stárnutí, stáří, trestný čin, viktimizace.

Práce řeší kriminalitu páchanou na seniorech ve specifickém prostředí domova pro seniory. Obecně definuje základní pojmy, jako je stáří člověka, změny, které provází stárnutí, a institucionální péči, následně i seniory z pohledu kriminologie a viktimologie s ohledem na viktimnost seniorů jako obětí trestných činů. Dále jsou popsány trestné činy, jejichž obětí se senioři nejčastěji stávají. Zabývá se také možnou prevencí kriminality. Další část obsahuje souhrn možností pomoci, které mohou senioři využít.

Empirickou část tvoří dotazníkové šetření provedené v Domově seniorů Sedlčany. Jejím cílem bude popsat zkušenost seniorů s kriminalitou a zjistit povědomí o možnostech prevence a pomoci.

ABSTRACT

HERMOVÁ, M. *The Crime committed on the Elderly in Nursing Homes: Bachelor Thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2022. 67 p. Supervisor: Mgr. Milan Kocík, MBA.

Key words: crime, victim, perpetrator, senior, old age, aging, crime, victimization.

This bachelor thesis deals with crime committed on the Elderly in the specific environment of a nursing homes. In general, it defines basic concepts such as old age, changes that accompany aging, and institutional care. Subsequently, seniors from the perspective of criminology and victimology with regard to the victimity of seniors as of crime victims. It also describes the crimes of which the seniors most often fall victim. It also deals with possible crime prevention. The next section contains a summary of aid options, which seniors can take advantage of.

The empirical part consists of a questionnaire survey, conducted in the nursing home in Sedlčany. Its aim will be to describe the experience of seniors with crime and to find out awareness of the possibilities of prevention and assistance.

Obsah

Úvod.....	10
1 Cíl a metodika bakalářské práce	11
2 Stáří, stárnutí, senior	12
2.1 Stárnutí	12
2.2 Stáří	13
2.3 Senior	14
2.4 Ageismus.....	14
3 Institucionální péče	15
4 Kriminologie	17
4.1 Kriminalita	17
4.1.1 Legální pojetí kriminality.....	18
4.1.2 Sociologické pojetí kriminality	18
4.1.3 Kriminalita registrovaná.....	19
4.1.4 Kriminalita latentní	20
4.2 Viktimologie	21
4.3 Viktimizace	21
4.4 Viktimnost.....	23
4.5 Kriminalita páchaná na seniorech	23
4.5.1 Krádež	25
4.5.2 Loupež.....	26
4.5.3 Podvod	26
4.5.4 Omezování osobní svobody	26
4.5.5 Týrání osoby žijící ve společném obydlí	27
4.5.6 Kybernetická kriminalita.....	28
4.5.7 Lichva.....	28

4.6	Syndrom EAN.....	28
4.6.1	Fyzické zneužívání a týrání.....	29
4.6.2	Psychické a emocionální týrání.....	30
4.6.3	Zanedbávání.....	30
4.6.4	Finanční nebo materiální vykořisťování.....	31
4.6.5	Sexuální zneužívání.....	31
5	Základní legendy využívané při kriminalitě páchané na seniorech.....	33
5.1	Legenda VNUK.....	33
5.2	Legenda SLUŽBY.....	34
5.3	Legenda ZABIJAČKA.....	34
5.4	Legenda KONTROLA.....	34
5.5	Legenda REALITNÍ MAKLÉŘ.....	34
6	Prevence kriminality.....	36
6.1	Primární prevence.....	36
6.2	Sekundární prevence.....	36
6.3	Terciární prevence.....	36
6.4	Sociální prevence.....	37
6.5	Situační prevence.....	37
6.6	Viktimologická prevence seniorů.....	37
6.6.1	Příklady preventivních akcí a rad, které pro seniory vytvořila PČR.....	38
6.6.2	Příklady organizací, které pomáhají seniorům jako obětem kriminality....	40
7	Domov seniorů Sedlčany.....	41
8	Empirická část.....	44
8.1	Hypotézy.....	44
8.2	Výzkum.....	44
8.3	Výsledky, vyhodnocení výzkumu.....	45
8.4	Vyhodnocení hypotéz.....	56
	Závěr.....	57

Seznam použitých zdrojů	59
Seznam zkratek	63
Seznam tabulek a grafů	64
Přílohy	65

Úvod

Lidská populace stále stárne, proto by naše společnost aktuálnímu tématu stáří měla věnovat pozornost. Senioři jsou z hlediska ohrožení kriminalitou atypickou skupinou společnosti v tom, že mohou mít snížené schopnosti a možnosti obrany z důvodu horší mobility, vnímavosti, horších znalostí o nových formách kriminality. Typickým znakem kriminality páchané na seniorech je velká důvěřivost obětí, která usnadňuje zejména páchání podvodů. Měně častým, ale velmi nebezpečným jevem je také fyzické nebo psychické násilí páchané na seniorech. Specifickou skupinu seniorů tvoří klienti, kteří žijí v domovech pro seniory. Režim domovů vymezuje určitá specifika páchané trestné činnosti.

Staří lidé se často stávají závislími na pomoci druhých osob ať už v rodinách, nebo v různých zařízeních, jako jsou například domovy pro seniory. V České republice není dostatek aktuálních údajů o kriminalitě páchané na seniorech, kteří žijí v institucionální péči. Tato data je velice problematické získat kvůli obtížné dostupnosti respondentů, a také proto, že některé jevy nechtějí samotní klienti nebo i zaměstnanci těchto institucí zveřejňovat.

Tyto důvody mě vedly ke zvolení tématu mé bakalářské práce. Téma je mi blízké, protože pracuji jako zástupkyně ředitelky v Domově seniorů Sedlčany. Zajímá mě, jak bezpečně se v našem domově klienti cítí a kolik z nich má již nějakou zkušenost s nějakým druhem protispolečenského jednání a zda mají povědomí o tom, kam se v případě, kdy se budou cítit nějak ohroženi, obrátit.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Cílem bakalářské práce je teoreticky zpracovat fenomenologii kriminality páchané na seniorech žijících v domovech pro seniory a na základě analýzy statistických dat stanovit nejčastější trestnou činnost páchanou na seniorech v těchto zařízeních. V rámci vedlejšího cíle bakalářské práce bude komparace současných preventivních opatření a vlastní návrh v oblasti prevence.

Teoretická část práce podle dostupných odborných pramenů popisuje základní pojmosloví stárnutí, stáří a také samotný pojem senior. Následně z pohledu kriminologie a viktimologie uvádí viktimnost seniorů jako obětí trestných činů. Vymezeny jsou negativní důsledky procesu stárnutí ve vztahu ke společnosti. Další kapitola popisuje vědní obor kriminologii, která se zabývá kriminalitou, pachateli a jejími oběťmi. Popsány jsou vybrané trestné činy, které jsou nejčastěji páchané na seniorech.

Část práce se věnuje prevenci před trestnými činy na seniorech a shrnutí dostupných preventivních programů.

Základním zdrojem dat při zpracování práce je rešerše dostupných zdrojů vycházející zejména z dostupné odborné literatury, platné legislativy České republiky a internetových zdrojů.

Empirická část obsahuje cíl výzkumu, vybranou metodu v podobě dotazníkového zjišťování a navazující prezentaci vyhodnocených dat. Dotazníkové šetření bylo realizováno v Domově seniorů v Sedlčanech.

Předkládaná práce je vytvořena za pomoci metod analýzy a syntézy odborné literatury a elektronických zdrojů a kvantitativní dotazníkové metody.

2 Stáří, stárnutí, senior

2.1 Stárnutí

Každý z nás stárne. I ten, kdo by si mohl myslet, že se ho stárnutí netýká.

Nejčastějším kritériem stárnutí je kalendářní věk – údaj, jak je člověk starý. Samotný věkový údaj ale nemá vypovídací hodnotu.¹ Někdy se může projevit nepoměr mezi kalendářním a funkčním věkem, kdy kalendářní věk je nižší než věk funkční.²

Světová zdravotnická organizace (WHO) vychází z patnáctiletých věkových cyklů a podle nich uvádí následující věkové rozdělení:

30 – 44 let dospělost,

45 – 59 let střední věk (nebo též zralý věk),

60 – 74 let senescence (počínající, časné stáří),

75 – 89 let kmetství (neboli senium, vlastní stáří),

90 let a více patriarchum (dlouhověkost).

V současné době je hodně rozšířené a užívané členění stáří podle Mülpachera:

65 – 74 let mladší senioři (problematika penzionování, volného času, aktivit),

75 – 84 let staří senioři (změna funkční zdatnosti, atypický průběh nemocí),

85 let a více velmi staří senioři (problém soběstačnosti a zabezpečení).³

Stárnutí je velice složitý proces, kdy v lidských tkáních probíhají degenerativní změny. Tyto změny jsou individuální u každého jedince jak v rychlosti, s jakou probíhají, tak i v různé době během života. U někoho mohou probíhat změny velmi rychle, u jiného člověka jsou změny pomalejší a méně viditelné. Rychlost je dána nejen geneticky, ale ovlivňují ji také životní styl, míra stresu, práce a prostředí, v němž člověk žije.⁴

Změny probíhají nejen v rovině tělesné, ale také psychické i sociální. Tyto oblasti jsou propojené a vzájemně do sebe zasahují. Mezi tělesné změny se řadí zejména změny

---

¹ STURART-HAMILTON, I., *Psychologie stárnutí*. Praha: Portál, 1999. 320 s. ISBN 80-7178-274-2. s. 19

² MALÍKOVÁ, E., *Péče o seniory v pobytových sociálních zařízeních*. Praha: Grada, 2011. 328 s. ISBN 978-80-247-3148-3. s.14

³ MALÍKOVÁ, E., *Péče o seniory v pobytových sociálních zařízeních*. Praha: Grada, 2011. 328 s. ISBN 978-80-247-3148-3. s.14

⁴ MLÝNKOVÁ, J., *Péče o staré občany*. Praha : Grada, 2011. 192 s. ISBN 978-80-247-3872-7. s. 13

vzhledu, úbytek svalové hmoty, degenerativní změny kloubů, změny trávicího systému a také změny sexuální aktivity. Nejčastějšími psychickými změnami je zhoršení paměti, nedůvěřivost, emoční labilita, změny vnímání a zhoršení úsudku. Sociální změnou je na příklad odchod do penze a s tím související změna životního stylu, ztráta blízkých lidí, osamělost a také finanční obtíže.⁵

2.2 Stáří

Stáří je často označováno jako poslední etapa života. V podstatě jde o výsledný stav, který vyplývá z procesu stárnutí. Ve společnosti je často označován za starého člověka ten, komu vzhledem ke svému kalendářnímu věku vznikl nárok na starobní důchod. Starého člověka si představujeme jako slabého, nemocného, sehnutého, pomalu se pohybujícího, zapomínajícího a pomalu reagujícího. Stáří se v podvědomí veřejnosti stává něčím negativním a z obrazu stáří vypadli čilí starci, kteří jsou činorodí a produktivní do vysokého věku, staré dámy, které jsou plny osobního kouzla a optimismu. Z toho důvodu se lidé často odchodu do důchodu bojí, protože se tím automaticky a často neprávem v očích společnosti stávají starým.⁶

Odborníci stále zdůrazňují, že stáří není nemoc. Rozpoznáváme, že tělo i mysl dokáží znovu a znovu obnovovat své schopnosti a je možné je vytrénovat, aby lépe a zdravěji fungovaly i v pozdějším věku. Skutečnost, že s přibývajícím věkem nemocí přibývá, není nutný úděl stáří, ale výsledek předcházejícího životního stylu. Žádné studie neprokázaly, že hlavní příčinou nemocí je faktor stáří.⁷

Bylo by však odvážné tvrdit, že staří lidé nestůňou. Lidé se většinou stáří obávají právě z toho důvodu, že je větší pravděpodobnost příchodu vážných nemocí. Bránit se a mít strach je přirozené, i když někdy je strach z nemoci a bolesti dokonce hrozivější než nemoc sama. Nemoci k životu člověka patří.⁸

---

⁵ VENGLÁŘOVÁ, M., *Problematické situace v péči o seniory*. Praha: Grada, 2007, 96 s. ISBN 978-80-247-2170-5.s. 11,12

⁶ HAŠKOVCOVÁ, H., *Fenomén stáří*. Praha: Panorama, 1989, 391 s. ISBN 80-7038-158-2 s. 21-27

⁷ RHEINWALDOVÁ, E., *Novodobá péče o seniory*. Praha: Grada, 1999, 88 s. ISBN 80-7169-828-8 s. 8,9

⁸ HAŠKOVCOVÁ, H., *Fenomén stáří*. Praha: Panorama, 1989, 391 s. ISBN 80-7038-158-2 s. 246, 247

2.3 Senior

Jednoznačně vymezit pojem seniora není jednoduché. Obecně se používá pro označení starého člověka. Není to ale žádný oficiální výraz ve statistických kategoriích, které označují věkovou hranici člověka, ani právní forma. Všeobecně je pojem seniora zařazen do sociologické kategorie, v ní se tímto termínem označuje období senia. Přestože termín senior nemá český původ, v anglickém jazyce není používán ve smyslu tak, jak ho chápeme my, má význam spíše jako zkušenější, starší (služebně). V české společnosti se běžně setkáváme s pojmy jako důchodce, babička, dědeček, stařeček. Pod těmito pojmy si relativně dobře dokážeme představit typického představitele cílové skupiny.⁹

2.4 Ageismus

Termín ageismus je převzat z anglického slova age – tzn. věk nebo stáří. Význam tohoto termínu je v současnosti chápán jako předsudky a negativní představy o seniorech a je s určitými obměnami takto definován.¹⁰

Pojem ageismus je nejčastěji spojován právě s předsudky a diskriminujícím postojem vůči starým lidem. Ageismus tedy představuje určitou kvalitativní nerovnost, kdy je k určitým věkovým skupinám přistupováno lépe než k příslušníkům jiné věkové generace. Je podstatné poznamenat, že ageismus se netýká pouze starších osob a seniorů, ale hovoří se o něm i v souvislosti s diskriminujícím přístupem vůči mládí a mladým lidem. V případě mladých generací se ale omezování z hlediska věku neobjevuje tak často, jako je tomu v případě seniorů, a pro společnost a daného člověka tak představuje méně negativních důsledků.¹¹

---

⁹ JANIŠ, K., SKOPALOVÁ, J., *Volný čas seniorů*. Praha: Grada, 2016, 160 s. ISBN 978-80-247-5535-9 s. 32

¹⁰ MALÍKOVÁ, E., *Péče o seniory v pobytových sociálních zařízeních*. Praha: Grada, 2011. 328 s. ISBN 978-80-247-3148-3. s.35

¹¹ VIDOVIČOVÁ, L., *Stárnutí, věk a diskriminace - nové souvislosti*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita Brno, Mezinárodní politologický ústav, 2008, 233 s. ISBN 9788021046276 s. 113

3 Institucionální péče

Prvními základními typy ústavní péče byly špitály, které fungovaly na charitativním základu a poskytovaly pomoc všem potřebným. Obecně se vyznačovali špinou a špatnou péčí. Dalším typem ústavní péče byly klášterní nemocnice, v nich se ošetřovali hlavně řeholníci a ani tady neměla péče vysokou úroveň. Třetí typ představovaly nemocnice pro malomocné, v nich se izolovali nebezpečně nemocní od ostatních osob.¹²

Novou etapu péče o staré přebírá v roce 1950 socialistická společnost, ta se zavazuje postarat se o staré občany. Jsou jednotně zřízeny domovy důchodců a pod jednotnou správou jsou převedeny také ústavy, které dosud spravovaly církve. Jednalo se o tzv. ústavní model, ten byl umocňován skutečností, že tehdejší politické zřízení zastíralo, že by mohl existovat kdokoliv, kdo by měl nějaké postižení nebo sociální problémy. Bylo tedy běžné, že obyvatelé ústavů nosili stejnokroje a žili ve velmi tvrdém režimu.¹³

Po listopadu 1989 začala na území Československa rozsáhlá transformace, respektive deinstitucionalizace sociálních služeb, která souvisela s tehdejšími politickými a hospodářskými změnami. Byl to složitý a pomalý proces. Vedení zařízení se často zaměřovalo spíše na kvalitu ubytování než na kvalitu péče. I nadále přetrvával vliv personálu, který uplatňoval nad obyvateli svou moc a i nadále rozhodoval personál v záležitostech základních lidských práv. Život v pobytových zařízeních nebyl srovnatelný s životem vrstevníků, kteří žili doma. Činnost v těchto zařízeních nesměřovala k podpoře samostatnosti. Sociální služby jako celek se začaly vyvíjet dle příkladu vyspělých států a také vznikaly první standardy kvality. Domovy důchodců byly upraveny vyhláškou č.182/1991 Sb., která vymezila tento typ sociální služby v § 72 následovně: „Domovy důchodců jsou určeny především pro staré občany, kteří dosáhli věku rozhodného pro přiznání starobního důchodu a kteří pro trvalé změny zdravotního stavu potřebují komplexní péči, jež jim nemůže být zajištěna členy jejich rodiny ani pečovatelskou službou nebo jinými službami sociální péče, a dále pro staré občany, kteří toto umístění nezbytně potřebují z jiných vážných důvodů. Nemohou však být přijati

---

¹² HAŠKOVCOVÁ, H., *Fenomén stáří*. Praha: Panorama, 1989, 391 s. ISBN 80-7038-158-2 s. 172,173

¹³ ČÁMSKÝ, P., SEMBDNER, J., KRUTILOVÁ, D., *Sociální služby v ČR v teorii a praxi*. Praha: Portál, 2011, 264 s. ISBN 978-80-262-0027-7 s. 11

občané, jejichž zdravotní stav vyžaduje léčení a ošetřování v lůžkovém zdravotnickém zařízení.“¹⁴

Skutečná změna v sociální péči přišla s účinností nového zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, který upravuje mimo jiné také institucionální péči o seniory. Zanikl termín domov důchodců a byl nahrazen termínem domov pro seniory. Také definice pro tento typ ústavního zařízení pro staré občany byla zákonem upřesněna a zestručněna. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách definuje v § 49 domovy pro seniory jako zařízení poskytující „*pobytové služby osobám, které mají sníženou soběstačnost zejména z důvodu věku, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby*“.¹⁵

---

¹⁴ ČÁMSKÝ, P., SEMBDNER, J., KRUTILOVÁ, D., *Sociální služby v ČR v teorii a praxi*. Praha: Portál, 2011, 264 s. ISBN 978-80-262-0027-7 s. 9,10

¹⁵ *Zákony pro lidi, Zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb.* [online] [cit. 29.12.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108#cast3>

4 Kriminologie

Název kriminologie jako vědní obor o kriminalitě se skládá z latinského slova crimen (zločin) a řeckého slova logos (věda), tedy učení o zločinu. Slovo kriminologie znamená „věda o kriminalitě“.¹⁶

Kriminologie představuje samostatný vědní obor, vznikla teprve v 18. století. Jejím předmětem je studium zločinu a jeho příčin. Praktický účel spočívá v nalezení nejúčinnějších prostředků boje proti zločinnosti jako škodlivému společenskému jevu.¹⁷

„Kriminologie se dělí na kriminální fenomenologii, kriminální etiologii, viktimologii a kriminální prevenci.

- *Kriminální fenomenologie (symptomatologie, kriminografie) – popis kriminality, jejích forem, struktury, stavu a tendencí, pachatelů a obětí.*
- *Kriminální etiologie – zjišťování souvislostí, z nichž lze usuzovat na příčinná spojení určitých jevů, tj. poznávání příčin kriminality cestou interpretace nashromážděných faktů viktimologie – nauka o oběti trestného činu.*
- *Kriminální prevence – zkoumání opatření směřujících k předcházení kriminality*
  - a) *sociální prevence,*
  - b) *situační prevence,*
  - c) *prevence viktimmnosti.*

V rámci kriminologie jsou zkoumány i jiné sociálně patologické jevy, které mohou být příčinou nebo průvodním jevem kriminality.¹⁸

4.1 Kriminalita

Kriminalita neboli zločinnost označuje případný výskyt trestného nebo kriminálního chování, které obsahuje trestné činy spáchané v určité společnosti. Protisociální jednání, které je tak nebezpečné, že je pokládáno za trestný čin, posuzuje trestní právo. To definuje i další konání, jež je považováno za provinění, stíhané a souzené příslušnými orgány. Kriminalita je řazena k sociálně patologickým jevům.¹⁹

---

¹⁶ SVATOŠ, R., *Kriminologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, 290 s. ISBN 978-807380-389-6 s. 15

¹⁷ JUTTNER, A., *O kriminologii a kriminalitě*. Praha: Orbis, 1968, 216 s., s. 6

¹⁸ Kriminologie – studijní opora [online] [cit. 06.02.2022]. Dostupné z: https://www.pf.ujep.cz/wp-content/uploads/2020/10/Kriminologie_studijn%C3%AD-opora.pdf

¹⁹ SVATOŠ, R., *Kriminologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, 290 s. ISBN 978-807380-389-6 s. 26

Sociálně patologický jev je fenomén, jenž se odchyľuje od zvyklostí a hodnot všeobecně uznávaných. Mimo delikvence sem patří i negativní společenské jevy nekriminálního charakteru, nejsou sice postihovány platnými norami, ale jsou v zásadním nesouladu se společenskými hodnotami, např. alkoholismus, toxikománie, prostituce, rozvodovost, šikana, zanedbávání apod.

Kriminalitu lze vymezit ve dvou základních definicích, a to jako pojetí legální a sociologické.

4.1.1 Legální pojetí kriminality

Legální pojetí kriminality neboli juristické pojetí určuje, že na kriminalitu se pohlíží z hlediska toho, co upravuje zákon, konkrétně trestní právo. Nedostatkem juristického pojetí je neodlučitelné spojení kriminality s existencí dané právní úpravy. Protože zákony prochází v čase změnami, může se stát, že v určité době je totožné jednání považováno za trestný čin, a v době jiné nikoliv. Rovněž tak je tomu i v určitých rozdílných kulturách, a to i přesto, že podstata zločinu je stále stejná.²⁰

4.1.2 Sociologické pojetí kriminality

Z širšího hlediska zkoumá kriminalitu sociologické pojetí kriminality, které se zaměřuje na porušování morálních či sociálních norem. Předmětem zkoumání v tomto pojetí kriminality jsou zejména sociálně patologické jevy, které neupravuje trestní právo. Jedná se například o takové jevy, které s trestnou činností souvisí nebo jsou přímo její příčinou. Příčiny, které vedou ke konkrétní trestné činnosti, je možné při zkoumání kriminality vysledovat, pokud se při výzkumu využije sociologický přístup. Na rozdíl od legálních definic se tyto sociologické jevy často charakterizují vysokou mírou neurčitosti a dávají širší prostor odlišným výkladům. To však není nutné chápat jako negativum.²¹

Pokud se sociální patologie hodnotí jako abnormální chování a sociální deviace jako odchylka od sociálních norem, je třeba objasnit pojem norma. Všeobecně jsou tak označovány jakékoliv pravidla nebo závazné předpisy, požadavky na chování či předloha. Normy mohou být různého charakteru, jako např. matematické, statistické, jazykové, mravní, náboženské, občanské, právní, politické, ekonomické, kulturní, estetické atd.

---

²⁰ JANDOUREK, J. *Sociologie zločinu: proč lidé vraždí a jezdí načerno*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 175 s. ISBN 978-80-262-0026-0. s.13

²¹ TOMÁŠEK, J., *Úvod do kriminologie*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. 216 s. ISBN 978-80-247-2982-4. s. 16

Sociální norma je souhrnný termín, pod který lze shrnout všeobecná společensky přijatá, uznávaná a tím závazná pravidla, vymežující víceméně očekávané standardní způsoby chování příslušníků určité sociální skupiny nebo kultury. Jejich nedodržování je trestané a potlačované. Naopak jejich dodržování je preferované a odměňované. Z toho vyplývá, že sociální normy mohou mít rozdílnou povahu, formu a míru závažnosti. Normy se dynamicky mohou měnit v čase i prostoru, a to spontánním vývojem nebo společenskou, kulturní či politickou změnou.²²

4.1.3 Kriminalita registrovaná

Kriminalita ve vztahu k možnosti jejího poznání se může členit na zjevnou neboli registrovanou a kriminalitu skrytou neboli latentní. Kriminalita zjevná je ta, která vyšla najevo, o které se OČTR dozvěděly a je podchycena ve statistikách.

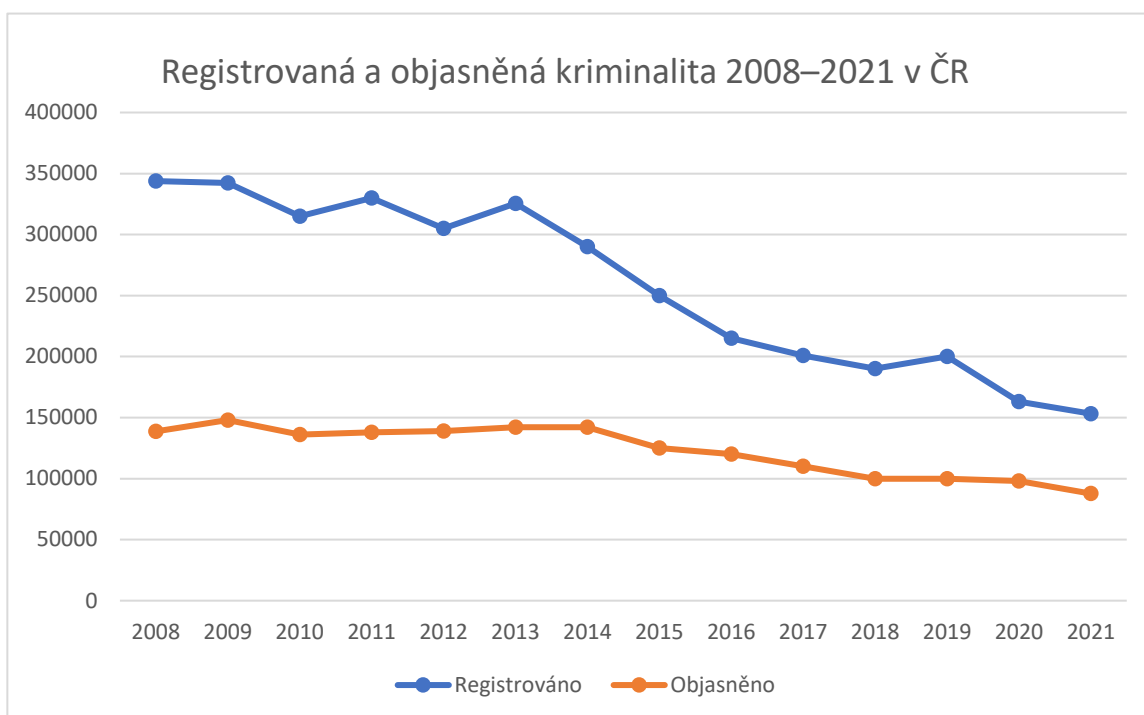
„V roce 2021 bylo na území České republiky registrováno 153 233 trestných činů. Oproti roku 2020 došlo k poklesu o 12 292 skutků, což je v procentuálním vyjádření o 7,4 % méně. Celková objasňenost dosáhla úrovně 57,3 %, tedy vzrostla meziročně o 1 %. Přestože registrovaná kriminalita poklesla, zaznamenali jsme nárůst škod způsobených trestnou činností.

V roce 2021 evidujeme celkově 407 trestních věcí se škodou 44 305 099 Kč v rámci trestné činnosti na seniorech. Uvedené trestné činnosti se v rámci legendy „Vnuk“ dopouští zejména organizované skupiny zahraničních pachatelů. V roce 2021 na našem území začala operovat nová skupina, která seniory kontaktuje na pevných linkách ze zahraničí a používá novou legendu „Dopravní nehoda“. Uvedená trestná činnost je na území České republiky evidována od července 2021 a celkově bylo ohlášeno v rámci této legendy 104 trestních věcí. Pachatelé jsou v době telefonního hovoru v zahraničí, nechávají si peníze posílat na účty, které jsou pak vybírány v zahraničí, neustále mění anonymní SIM karty a během jednoho dne jsou schopni volat více než 30 seniorů, což v důsledku ztěžuje jejich odhalení. Počet registrovaných trestných činů klesá již několikátým rokem. Nicméně je nutné konstatovat, že stále existuje velké množství latentních trestných činů. Právě na tuto oblast se v následujícím období chceme zaměřit. Je to jedna z našich priorit pro běžné i online prostředí.“²³

²² MÁTEL, A., *Sociálna patológia a prevencia vybraných sociálno-patologických javov*. 2.vyd. Dolný Kubín: Art AIR Center, 2017. 140 s. ISBN 978-80-971445-5-5. s. 9

²³ MORAVČÍK, O., *Vývoj registrované kriminality v roce 2021*. [online] [cit. 11.02.2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyvoj-registrovane-kriminality-v-roce-2021.aspx>

Graf 1: Registrovaná a objasněná kriminalita 2008–2021²⁴ - zpracování vlastní

4.1.4 Kriminalita latentní

O kriminalitě latentní se OČTR nedozvěděly a není uvedena v úředních statistikách. Míru skryté kriminality ovlivňuje několik faktorů. K nim patří například nedůvěra k policii, strach ze msty pachatelů, blízký vztah k pachateli, reakce okolí po oznámení trestné činnosti, tolerance lidí k porušování zákonů, ale i obtížnost odhalování.²⁵ Latentní kriminalita může být nebezpečnější než kriminalita zjevná, protože je vysoce pravděpodobné, že se bude opakovat či pokračovat, případně i protože si pachatelé dovolí stále víc. Další nebezpečí může hrozit i vtom, že podobné trestné činy budou páchat i další pachatelé, které by jinak zastrašila možná hrozba trestních důsledků. Právě i tyto skutečnosti jsou jedním ze specifických rysů kriminality páchané na seniorech.

Zvláště vysoká míra latence je předpokládána u domácího násilí, všeobecně u trestných činů, kterých se na oběti dopouští někdo blízký (většinou blízký příbuzný).

²⁴ MORAVČÍK, O., *Vývoj registrované kriminality v roce 2021*. [online] [cit. 11.02.2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyvoj-registrovane-kriminality-v-roce-2021.aspx>

²⁵ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008, 528 s. ISBN 978-80-7353-376-8 s. 47

V těchto situacích jsou oběti ovlivňovány silnou citovou vazbou k pachateli, pro kterou nebudou chtít trestnou činnost ohlásit.²⁶

Protože, jak již bylo uvedeno latentní kriminalita není v žádných statických údajích, je zjišťována zejména expertními odhady na základě dotazování odborníků z lékařských služeb, z orgánů zabývajících se bojem s kriminalitou, kteří mohou vycházet ze svých dlouhodobých zkušeností a praxe. Dále se skrytá kriminalita zjišťuje formou dotazování na trestnou činnost, která je dotazovaným známá a v neposlední řadě viktimizačními výzkumy, kdy se dotazují oběti trestných činů, zda se staly oběťmi i u dalších trestných činů, které nenahlásili.²⁷

4.2 Viktimologie

Viktimologie je odvozena z latinského *victima* - oběť, takže všeobecně lze viktimologii definovat jako vědu o oběti. V kriminologii se za oběť považuje fyzická osoba, která trestným činem utrpěla újmu na životě, zdraví, majetku, cti nebo jiných právech. Viktimologie je relativně samostatná součást kriminologie. Zabývá se osobností oběti trestného činu, rolí oběti v původu trestného činu, úlohou oběti v odhalování a stíhání trestného činu, způsoby, jak pomoci oběti po trestném činu a způsoby, jak se vyhnout poškození trestným činem.

4.3 Viktimizace

„Proces, v jehož rámci se z potenciální oběti stává oběť reálná, nazýváme viktimizací, přičemž viktimizace začíná, ale zpravidla nekončí vlastním útokem na oběť.“²⁸

Z výzkumů i z praxe vyplývá, že z psychologického hlediska je újma způsobená trestným činem pouze počátkem, ten pokračuje dalším zraňujícím dějem. Všeobecně převládá zjednodušená představa, že viktimizace pro oběť začíná a končí trestným činem. Proto oběť často slýchává: *„Bud' rád/a, že to nedopadlo hůře. To nejhorší máš za*

---

²⁶ ČECH, O. a kol. *Domácí násilí z pohledu pracovníků v oblasti sociálních služeb*. 1. vydání. České Budějovice: Theia, 2011, 137 s. ISBN 978-80-904854-0-2, s. 7.

²⁷ VOJNA, P. Teoretické otázky a metodické problémy zkoumání latence kriminality. In *Aktuální problémy kriminologie V*. Praha: Výzkumný ústav kriminologický při GP ČSSR, 1985, s. 37-50.

²⁸ VÁLKOVÁ, H. , KUČHTA, J. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 664 s. ISBN 978-80-7400-429-2. s. 174

sebou. “²⁹ I když jsou tato slova dobře míněna, není to zcela pravda. Oběť bude o zločinu stále přemýšlet a neustále se jí bude vracet do mysli.

Viktimizace se rozděluje na primární, sekundární a terciární.

- Primární viktimizace se chápe jako újma, která byla způsobena kriminálním chováním pachatele v přímé souvislosti s trestným činem. V důsledku ní může docházet k újmě fyzické, emocionální či finanční. Fyzickou újmou se rozumí jakékoliv narušení fyzické integrity od lehčích zranění až po těžké ublížení na zdraví, nebo dokonce usmrcení. Emocionální rány mohou být různých rozměrů. Jde například o pocit nepohody, pocit napětí a labilitu. Dalšími typickými příznaky jsou strach z pachatele a toho, že se znovu stane obětí. Následně trpí nedůvěrou vůči okolí a ze strachu nedělá činnosti, které dělala dříve. Není schopna se psychicky odvázat od události, která se stala. Může mít pocit ztráty identity, také je možné, že se objeví vztek a podrážděnost.³⁰
- Sekundární viktimizací se označují „*veškeré vedlejší negativní důsledky spáchaného trestného činu, které nastaly až po jeho ukončení*“.³¹ Typicky k nim může docházet při nepatřičném postupu orgánů činných v trestním řízení vůči oběti trestného činu. Oběť může být také druhotně poškozována reakcí přátel, rodiny a také v důsledku nepatřičného zpracování případu v médiích.³²
- Terciární viktimizace označuje „*stav, kdy jedinec není s to se přiměřeně vyrovnat s traumatickou zkušeností, přestože z objektivního hlediska došlo k nápravě a odškodnění*“.³³ Obzvláště jsou terciární viktimizací ohroženi senioři kvůli své zhoršené přizpůsobivosti. Terciární viktimizaci je možné vymezit jako neschopnost vyrovnat se s následky trestného činu, a to buď vůbec, anebo po dlouhou dobu. Oběť se z důvodu prožité události změní natolik, že se uzavře před okolím, nevyhledává společnost a nesnaží se o své původní životní cíle, kterých

---

²⁹ ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. a kolektiv. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada, 2007, 192 s. ISBN 978-80-247-2014-2. s. 13

³⁰ ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. a kolektiv. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada, 2007, 192 s. ISBN 978-80-247-2014-2. s. 14

³¹ VÁLKOVÁ, H., KUČTA, J. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 664 s. ISBN 978-80-7400-429-2. s. 174-175

³² VELIKOVSKÁ, M., *Psychologie obětí trestných činů*. Praha: Grada, 2016. 168 s. ISBN 978-80-247-4849-8. s. 76

³³ ČÍRTKOVÁ, L., *Forezní psychologie*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004, 431 s. ISBN 80-86473-86-4. S.117

chtěla dosáhnout před útokem pachatele. Je možné, že počátek výše zmíněné terciární viktimizace pochází z osobních predispozic.³⁴

4.4 Viktimnost

Viktimností se rozumí „*stupeň pravděpodobného rizika, že se jednotlivec nebo určitá sociální skupina stane obětí trestného činu*“,³⁵ přičemž z dostupných znalostí viktimologie vyplývá, že senioři patří do skupiny osob, u nichž může dojít k větší míře viktimnosti. Typickými důvody jsou zhoršený fyzický či psychický stav, k němuž v rámci procesu stárnutí dochází. Proto je možné deklarovat, že senioři „*ve špatném zdravotním a funkčním stavu jsou relativně snadnou obětí trestné činnosti, a to úměrně své osamělosti a společenské nevšímavosti*“.³⁶

Starší osoby se obtížně adaptují a reagují na změny, které kolem nich probíhají. Svoji roli v procesu viktimizace hraje i to, že mnoho seniorů žije často osaměle a jsou omezeni ve svých možnostech, projevuje se u nich i jistá závislost na ostatních. Kvůli své důvěřivosti se mohou stát snadno ovladatelní. Dalším faktorem může být neměnné chování seniorů, což pachatelům ulehčí spáchání trestného činu. Míra viktimnosti se u jednotlivých seniorů liší. Jiná bude u seniora zdravého bez výraznějšího omezení a jiná u seniora ať již fyzicky nebo duševně nemocného. Obecně lze říci, že senioři představují velice ohroženou skupinu, a uvádí se, že „*z hlediska násilí se tato věková skupina stává dokonce více rizikovou než ženy s dětmi*“.³⁷

4.5 Kriminalita páchaná na seniorech

„*Trestné činy páchané na seniorech lze zpravidla zařadit do jedné ze dvou oblastí – majetková kriminalita nebo násilná kriminalita. V posledních letech se velmi často senioři stávají cílem podvodů, ve kterých jde o nabízení zjevně nevýhodných produktů nebo služeb, případně přímo lživých tvrzení o nutnosti půjčky peněz pro člověka v nouzi. Méně častým, ale velmi nebezpečným jevem je také fyzické nebo psychické násilí páchané*

---

³⁴ VELIKOVSKÁ, M., *Psychologie obětí trestných činů*. Praha: Grada, 2016. 168 s. ISBN 978-80-247-4849-8. s. 82

³⁵ VÁLKOVÁ, H., KUCHTA, J. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 664 s. ISBN 978-80-7400-429-2. s. 173

³⁶ MŮHLPACHR, P., BARGEL, M. *Senioři z pohledu sociální pedagogiky*. 1. vydání. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2011, 146 s. . ISBN 978-80-87182-21-5. s. 100.

³⁷ VESELÝ, M. *Vybrané kapitoly ze sociální patologie*. 1. vydání. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2011, 127 s. ISBN 978-80-7394-272-4. s. 51

na seniorech. Může jít jak o krádeže či loupeže v bytech starších osob, tak o systematické a dlouhodobé týrání ze strany příbuzných či známých.³⁸

V následující tabulce je uvedený přehled vybraných trestných činů a porovnání počtu obětí z celkové populace se seniory.

Tabulka 1: *Senioři 65+ jako oběti vybraných trestných činů ve srovnání s celkovou populací v roce 2020 – zpracování vlastní³⁹*

	Oběti celkem	Z toho senioři 65+
Vražda	161	14
Ublížení na zdraví	4749	315
Nebezpečí vyhrožování	2179	148
Vydírání	1204	44
Omezování osobní svobody	150	4
Týrání svěřené osoby	265	13
Týrání osoby žijící ve společném obydlí	467	42
Útisk	26	5
Loupež	1346	113
Krádež	7678	1228
Podvod	211	149
Porušování domovní svobody	94	30

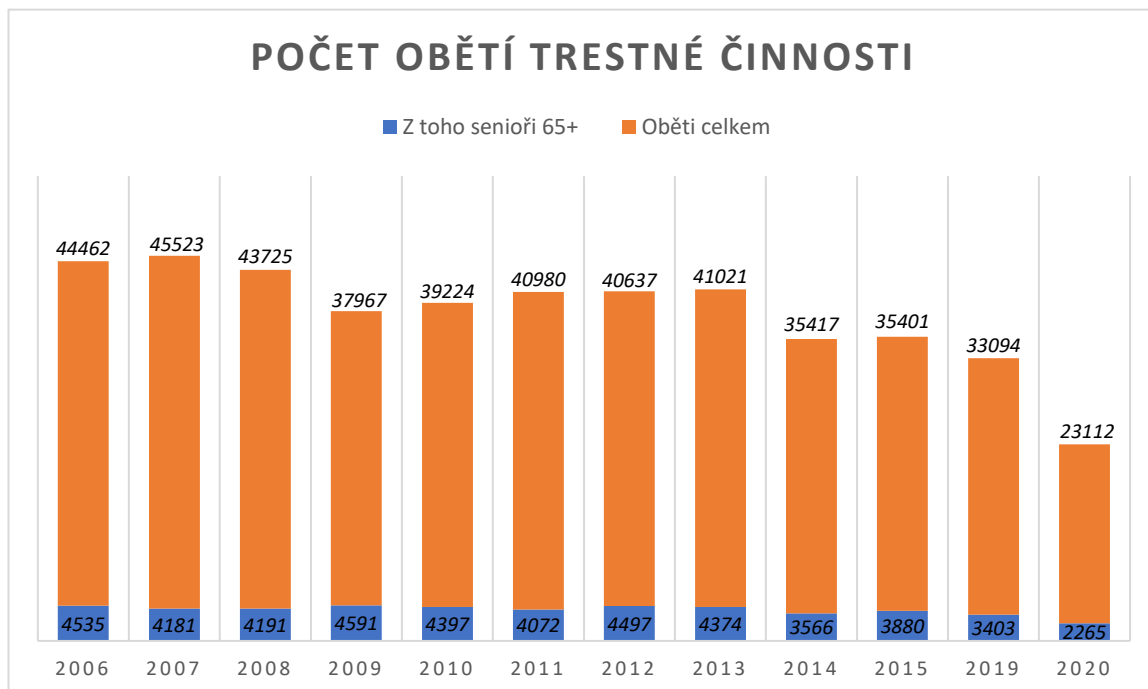
³⁸ Krizport. *Kriminalita páchaná na seniorech* [online] [cit. 12.2.2022]. Dostupné z: <https://www.krizport.cz/rady/chytre-blondynky-radi/kriminalita-pachana-na-seniorech>

³⁹ Český statistický úřad. *Senioři v ČR v letech-2021*. [online] [cit. 5.3.2022]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/seniori-v-cr-v-datech-2021>

Následující graf vyjadřuje poměr počtu obětí z celkové populace a seniorů.

Graf 2: *Senioři jako oběti trestných činů*⁴⁰

4.5.1 Krádež

Tento trestný čin přesně vymezuje § 205 trestního zákoníku č. 40 z roku 2009 Sb. ve druhé části v hlavě V. Trestný čin krádeže patří k nejčastěji páchaným trestným činům v České republice, což dokládají policejní statistiky. Patří mezi nejméně objasňované trestné činy, jelikož je velmi nesnadné dopadnout jejich pachatele, i když v posledních letech se policii daří objasněnost těchto trestných činů zvyšovat. Typickou trestnou činností páchanou na seniorech tvoří především krádeže. Nejčastěji se jedná o kapesní krádeže v dopravních prostředcích nebo v obchodních domech. Starší lidé mívají u sebe většinou peníze v hotovosti, ty se stávají cílem pachatelů. Senioři jsou před pachateli v nevýhodě svými omezenými pohybovými možnostmi a stereotypním chováním, kdy chodí pravidelně nakupovat, na poštu či do banky. Tím jsou tak vystaveni přesně tomuto typu trestného činu. Dalšími typickými místy, kde pachatelé předpokládají možné úkryty

⁴⁰ Český statistický úřad. *Senioři jako oběti trestných činů*. [online] [cit. 5.3.2022] Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/142141241/31003421k09.pdf/901150cc-bc34-41bc-9f48-a7a936d5cb2f?version=1.5>.

peněz v hotovosti, a stávají se tak cílem vloupání, jsou byty, domy, rekreační objekty a sklepy.⁴¹

4.5.2 Loupež

Tento trestný čin je vymezen v § 173 trestního zákoníku č. 40 z roku 2009 Sb. ve druhé části v hlavě II. Tímto trestným činem pachatel usiluje o získání cizí věci násilím či pohrůžkou okamžitého vykonání násilí. Pachatel se tohoto trestného činu dopustí tehdy, pokud proti jinému užije násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci.⁴² Loupež je nutné odlišovat od trestného činu krádeže vloupáním. Tyto pojmy bývají v běžném jazyce a v médiích zaměňovány, stejně tak i označení pachatelů těchto trestných činů (pachatel loupeže je lupič a pachatel krádeže je zloděj). Pokud se pachatel chce zmocnit věci, kterou má poškozený na sobě nebo při sobě, získá ji bez použití většího násilí, např. nečekaně vytrhne z ruky tašku, jde o krádež. Jestliže však poškozený předmět pevně drží a dojde k určitému přetahování, při němž je násilné působení pachatele razantnější, posuzuje se takový skutek jako trestný čin loupeže.

4.5.3 Podvod

Tento trestný čin vymezuje § 209 trestního zákoníku č. 40 z roku 2009 Sb. ve druhé části hlavy V. Jedná se o obohacení tím, že pachatel uvede někoho v omyl nebo využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou.⁴³

4.5.4 Omezování osobní svobody

Podstatu tohoto trestného činu objasňuje v § 173 trestního zákoníku č. 40 z roku 2009 Sb. ve druhé části v hlavě II. Tohoto trestného činu se dopouští ten, kdo jinému bez oprávnění brání užívat osobní svobody. *„Bráněním v užívání osobní svobody se rozumí takový zásah do osobní svobody, jímž je znemožněn volný pohyb člověka, a to i na krátkou dobu, je-li omezení nesnadno překonatelné. Patří sem například uzamčení v místnosti, spoutání, zbavení osoby tělesně postižené pomůcky (berlí), bez níž není schopna se sama pohybovat, svíráním v náručí, držení rukou a podobně. Důležité je speciální ustanovení, kdy cílem omezování osobní svobody jiného je usnadnit provedení jiného trestného činu,*

---

⁴¹ VENGLÁŘOVÁ, M. *Senioři*. Vyšlo jako příloha časopisu POLICISTA, 2007, roč.13, č. 6, s. 1-3, vydává MVČR, [online] [cit. 12.2.2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/policista-626975.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>

⁴² ENGELMAN, J. *Trestní zákoník, úplné znění s komentáři*. Český Těšín: PORADCE, 2018, 768 s.

⁴³ ENGELMAN, J. *Trestní zákoník, úplné znění s komentáři*. Český Těšín: PORADCE, 2018, 768 s

*přičemž nezáleží na tom, zda byl tento trestný čin skutečně spáchán. Postačuje, že k tomu jednání pachatele směřovalo“.*⁴⁴

4.5.5 Týrání osoby žijící ve společném obydlí

Tento trestný čin definuje § 199 trestního zákoníku č. 40 z roku 2009 Sb. ve druhé části hlavy V. Dopouští se ho ten, kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí.⁴⁵ Trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí je pomocným předpisem v sociální oblasti označované užším pojmem „domácí násilí“ nebo širším pojmem „násilí v rodině“. V pojmu domácího násilí je obsaženo násilí mezi osobami žijícími ve společné domácnosti, pokud k němu dochází opakovaně a většinou skrytě před veřejností. Intenzita násilného jednání se obvykle stupňuje a ohrožující osoba si dovolí k oběti čím dál víc. Oběť již není schopna se takovému jednání se bránit a nemůže ho již zastavit. K týrání dochází mezi partnery, na nezletilých dětech nebo mezi jednotlivými rodinnými příslušníky, například sourozenci, a také na seniorech. Domácí násilí neskončí samovolně, naopak se může nebezpečně vystupňovat. Ohroženým osobám je nutné včas poskytnout pomoc a ochranu.⁴⁶

Domácí násilí se projevuje formou:

- *fyzického násilí-facky, kopance, škracení, odepírání spánku a jídla, až po útok na život,*
- *psychického násilí – nadávání, urážení, ponižování, ničení věcí, terorizování, zesměšňování, citové vydírání, soustavná kontrola co oběť dělá, s kým se stýká, kam chodí,*
- *sexuálního násilí – znásilnění, nucení proti vůli k různým sexuálním praktikám,*
- *ekonomického násilí – ekonomická kontrola, jako například omezování přístupu k penězům, absolutní kontrola nad příjmy a výdaji oběti,*
- *sociálního násilí – sociální izolace: zákazy kontaktu s rodinou, s přáteli, zákaz telefonování, doprovázení k lékaři, na úřady, na nákupy, cílem je oběť sociálně izolovat.*⁴⁷

⁴⁴ Bílý kruh bezpečí. *Omezování osobní svobody*. [online] [cit. 12.2.2022]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/pomoc-obetem/trestne-ciny/omezovani-osobni-svobody/>

⁴⁵ ENGELMAN, J. *Trestní zákoník, úplné znění s komentáři*. Český Těšín: PORADCE, 2018, 768 s

⁴⁶ Bílý kruh bezpečí. *Týrání osoby žijící ve společném obydlí*. [online] [cit. 12.2.2022]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/pomoc-obetem/trestne-ciny/tyrani-osoby-zijici-ve-spolecnem-obydli/>

⁴⁷ Policie. *Pomoc obětem TČ. Domácí násilí – Týrání osoby žijící ve společném obydlí*. [online] [cit. 12.2.2022] <https://www.policie.cz/clanek/domaci-nasili-tyrani-osoby-zijici-ve-spolecnem-obydli.aspx>

4.5.6 Kybernetická kriminalita

Osoby staršího věku se často stávají oběťmi trestných činů, a to jak v reálném světě, tak i v online prostředí internetových služeb. Díky sociálnímu rozvoji společnosti narůstá počítačová gramotnost seniorů, avšak ti se stále častěji stávají oběťmi počítačové kriminality. Usnadnit páchaní kybernetické kriminality na seniorech může i skutečnost, že senioři často používají starší počítače, které dostanou. Avšak tyto počítače zpravidla nejsou dostatečně kvalitně zabezpečeny.

Senioři se v prostředí internetu setkávají zejména s formami rizikového chování, jako jsou například různé podvodné e-shopy, inzeráty, reklamy, e-maily, dopisy, hoax, m - platby, viry.⁴⁸

Dle trestního zákoníku jsou vymezeny tři trestné činy, které přímo souvisí s počítačovými systémy. § 230 vymezuje neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací. § 231 vymezuje opatření a přechování přístupového zařízení a hesla k počítačovému systému a jiných takových dat. § 232 vymezuje poškození záznamu v počítačovém systému a na nosiči informací a zásah do vybavení počítače z nedbalosti. Tyto trestné činy jsou z hlediska systematiky trestního zákoníku zařazeny do skupiny trestných činů proti majetku.⁴⁹

4.5.7 Lichva

Tento trestný čin definuje § 218 trestního zákoníku č. 40 z roku 2009 Sb. ve druhé části hlavy V. Dopouští se ho ten kdo zneužívá něčí rozumové slabosti, tísně, nezkušenosti, lehkomyšlnosti nebo něčího rozrušení, dá sobě nebo jinému poskytnout nebo slíbit plnění, jehož hodnota je k hodnotě vzájemného plnění v hrubém nepoměru, nebo kdo takovou pohledávku uplatní nebo v úmyslu uplatnit ji na sebe převede.⁵⁰

4.6 Syndrom EAN

Pojem elder abuse and neglect (EAN), který souhrnně označuje špatné zacházení se seniory. Fenomén ubližování seniorům je možné definovat jako jednotlivý či opakovaný čin nebo nedostatek přiměřené činnosti, k nimž dochází úmyslně i neúmyslně, a to v jakémkoliv vztahu předpokládajícím důvěru. Takové chování se objevuje jak

---

⁴⁸E-bezpečí. *Senioři jako oběť internetové kriminality*. [online] [cit. 12.2.2022]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/dali-rizika/1058-seniori-jako-obeti>

⁴⁹ ENGELMAN, J. *Trestní zákoník, úplné znění s komentáři*. Český Těšín: PORADCE, 2018, 768 s.

⁵⁰ ENGELMAN, J. *Trestní zákoník, úplné znění s komentáři*. Český Těšín: PORADCE, 2018, 768 s.

v domácím prostředí, tak i ve formálních institucích a také ve veřejném prostoru (pošta, úřady, ulice aj.). Starého člověka může takové chování nejen ohrožovat, poškozovat nebo mu způsobovat utrpení, ale může také porušovat jeho důstojnost. Platí, že nevhodné chování k seniorům nemusí mít hodnotu trestného činu, ale i tak bývá pro život seniora ničivé.⁵¹

4.6.1 Fyzické zneužívání a týrání

Použití fyzické síly může mít za následek zranění, fyzickou bolest nebo poškození. Uplatňuje se násilí, bití, tlačení, strkání, třepání, plácání, kopání, svírání, pálení, svazování, trhání vlasů, škrábání, ohrožování předměty nebo zbraněmi, kroucení rukou, dále také nevhodné užívání léků, fyzické omezování, násilné krmení a fyzické tresty. Dále se může objevit rafinovanější „vystavování tělesnému strádání – chlad či mytí studenou vodou, odpírání jídla, léku či ošetření proti bolesti“. Činy mohou být opakované nebo déletrvajíc. Trvalé činy zahrnují nevhodné omezení nebo uvěznění, které způsobuje bolest nebo zdravotní újmu. Fyzické týrání se vyskytuje ve formě aktivní a pasivní.

Příznaky fyzického zneužívání a týrání:

- modřiny, podlitiny, tržné rány a stopy poutání,
- zlomeniny kostí a zlomeniny lebky,
- otevřené rány, řezy, vpichy, neošetřená zranění v různých fázích hojení,
- výrony, vykloubení a vnitřní poranění / krvácení,
- rozbité obroučky a skla brýlí, fyzické známky trestů a známky omezování,
- předávkování léky nebo nedostatečné užívání předepsaných léků,
- sdělení staršího člověka, že byl zasažen, udeřen, kopnut nebo s ním bylo špatně zacházeno,
- viditelné psychologické projevy: snížená pohyblivost, zmatené chování, náhlá překvapivá změna chování staršího člověka,
- pečující nedovolují návštěvám vidět starého člověka.

Ukazatele zneužívání u osob pečujících o seniory jsou:

- nepřiměřená nezúčastněnost či naopak angažovanost,
- kritizování seniora za jeho „prohřešky“, např. inkontinenci,

---

⁵¹ LORMAN, J., Seminář na téma „Týrání, zneužívání a zanedbávání starších dospělých – diagnostika a detekce“ Gerontologický institut, 2021

- zacházení se starým člověkem nehumánně či jako s malým dítětem,
- agresivní chování,
- nedovolení komunikovat jiným osobám se starým člověkem bez své přítomnosti,
- nepřiměřeně dlouhá doba věnovaná péči o starého člověka během dne,
- vyčerpanost či stres.

Oběti většinou odmítají připustit fakt zneužívání. Je nesmírně těžké si to přiznat, zvláště jestliže se jedná o zneužití blízkou osobou.⁵²

4.6.2 Psychické a emocionální týrání

Psychické týrání se považuje za mnohem horší než týrání fyzické. Rozsah a míra psychického týrání mohou být různorodé od lehčích forem až chladnokrevné záměrné týrání. Mezi projevy psychického násilí se řadí např. tykání, oslovování zdvořilými, vystavování obnažených seniorů pohledům třetích osob, přemísťování nevhodně oděných pacientů po chodbách zařízení, neumožnění vykonání potřeby klientům schopných chůze, nerespektování soukromí.

Psychickým a emocionálním týráním vznikají silné negativní pocity, např. obava, úzkost, apatie, rezignace, dokonce i myšlenky na spáchání sebevraždy, pocit osamění, ten může vést k úplné izolaci týrané osoby.⁵³

4.6.3 Zanedbávání

Zanedbávání znamená odpírání či selhání plnit pečovatelské nebo ošetrovatelské závazky bez ohledu na to, zda se jedná či ne o vědomý a úmyslný pokus způsobit starému člověku tělesné nebo duševní potíže a ohrožení. Chybí dostatek činností k uspokojení potřeb starších lidí, včetně potřeby bezpečí, lásky, přijetí. Projevuje se odmítnutím nebo neposkytnutím životních potřeb, tedy jídla, tekutin, oblečení, přístřeší, osobní hygieny, lékařské péče, pohodlí, osobní bezpečnosti a dalších náležitostí zahrnutých v předpokládané nebo dohodnuté odpovědnosti. Zahrnuje i nedodržování nezbytného léčebného režimu seniora, neposkytování či odpírání pomoci s koupáním, krmením, polohováním na lůžku atd. Aktivní zanedbávání je záměrným aktem. Pasivní zanedbávání

⁵² LORMAN, J., Seminář na téma „Týrání, zneužívání a zanedbávání starších dospělých – diagnostika a detekce“ Gerontologický institut, 2021

⁵³ MALÍKOVÁ, E., *Péče o seniory v pobytových sociálních zařízeních*. Praha: Grada, 2011. 328 s. ISBN 978-80-247-3148-3. s. 278

se převážně spojuje s nedostatkem zkušeností nebo informací o přiměřenosti a vhodnosti péče, kterou senior nezbytně vyžaduje.⁵⁴

4.6.4 Finanční nebo materiální vykořisťování

Jde o protiprávní či nepřiměřené využívání či přivlastňování majetku a zdrojů starších osob. Projevuje se nelegálním nebo nesprávným použitím nebo zneužitím majetku starší osoby, nucenými změnami jeho vůle a dalších právních dokumentů, odmítnutím práva přístupu k osobním finančním prostředkům, paděláním podpisu starší osoby, zneužitím nebo krádeží peněz nebo majetku starší osoby, uváděním v omyl nebo donucováním k podpisu jakéhokoli dokumentu (např. smlouvy nebo vůle).⁵⁵

4.6.5 Sexuální zneužívání

Za tento projev zneužívání se považuje sexuální kontakt bez souhlasu jakéhokoli druhu se starší osobou, nebo s osobou neschopnou dát souhlas. Zahrnuje mimo jiné. nechtěné dotyky, všechny druhy sexuálního napadení nebo použití násilí, jako je znásilnění, sodomie, nucená nahota a sexuálně explicitní fotografování.

Špatné zacházení se staršími lidmi bylo zjištěno v zařízeních pro nepřetržitou péči, jako jsou ošetrovatelské domovy, ústavní péče, nemocnice a centra denní péče, téměř v každé zemi, kde instituce existují. Špatné zacházení a zneužívání mohou provádět různí lidé – zaměstnanci, jiný klient, dobrovolník nebo příbuzní a přátelé.

Je třeba rozlišovat mezi jednotlivými činy zneužívání nebo zanedbávání jedincem a institucionálním zneužíváním tam, kde převládá nedbalý režim v samotné instituci.

Stupnice zneužívání a zanedbávání uvnitř instituce má velké rozmezí a může souviset s některým z následujících případů:

- Poskytování péče – například odpor ke změnám v geriatrické medicíně, narušená osobnost pečujícího, nedostatečná výživa a nedostatečná ošetrovatelská péče.
- Problémy s personálním zabezpečením. Například stres a vyhoření zaměstnanců, nevyhovující pracovní podmínky, nedostatečné školení a problémy mezi zaměstnanci.
- Problémy v komunikaci mezi zaměstnanci a klienty – špatná komunikace a agresivita ze strany klientů.

---

⁵⁴ KALVACH, Z. a kol. *Geriatrické syndromy a geriatrický pacient*. Praha: Grada, 2008, 336. ISBN 978-80-247-2490-4. s. 250

⁵⁵ KALVACH, Z. a kol. *Geriatrické syndromy a geriatrický pacient*. Praha: Grada, 2008, 336. ISBN 978-80-247-2490-4. s. 253

- Životní prostředí-například nedostatek základního soukromí, zastaralé zařízení, používání omezení, nedostatečná podpora a náchylnost k nehodám v rámci instituce.
- Organizační směrnice-například takové, které působí ve prospěch instituce, omezují obyvatele v každodenních životních možnostech; byrokratické nebo nesympatické postoje k obyvatelům; nedostatek zaměstnanců nebo naopak příliš velký počet zaměstnanců; podvody týkající se majetku a peněz klientů.⁵⁶

---

⁵⁶ LORMAN, J., Seminář na téma „Týrání, zneužívání a zanedbávání starších dospělých – diagnostika a detekce.“ Gerontologický institut, 2021

5 Základní legendy využívané při kriminalitě páchané na seniorech

Nejčastější legendy, které používají pachatelé trestné činnosti pro zneužití důvěřivosti a neznalosti seniorů, jsou konkretizovány na základě rozhovoru s poručíkem Policie ČR územního odboru Příbram z oddělení obecné kriminality služby kriminální policie a vyšetřování. Jeho práce se zaměřuje na trestnou činnost páchanou na seniorech.

Tyto legendy jsou nejčastěji využívány k páchání trestné činnosti na seniorech žijících v domácím prostředí i na osobách žijících v domovech pro seniory. V těch se však pachatelům ztěžují možnosti přítomností personálu. Ten má většinou přehled o tom, že za klientem přišla návštěva a nebo že někam odchází.

Senioři mají většinou své peníze či své šperky ukryté na stejných místech. Tato místa mají pachatelé vytipována, proto se dokáží v bytě seniora rychle zorientovat a úkryt nalézt. Je důležité seniorům neustále připomínat základní pravidla, jimiž by se měli řídit, aby se nestali obětí podvodníků snažících se získat jejich majetek.

- Volajícího oslovit jiným jménem, než se vnuk ve skutečnosti jmenuje. Pokud osoba na druhé straně nijak nezareaguje a pokračuje v hovoru, může se jednat právě o podvodníka.
- Po ukončení hovoru si ověřit, zda opravdu volal a požádal o pomoc.
- Nikdy nepředávat peníze neznámým osobám.
- Nesvěřovat se s osobními věcmi cizím lidem.
- Oznámit Policii České republiky, že se někdo pokusil o podvodné jednání.

5.1 Legenda VNUK

Pachatel si s pomocí telefonních seznamů vybírá své oběti z řad seniorů, a to zvláště dle jejich křestního jména (Božena, Ludmila, Anežka atd.), kdy předpokládají, že se jedná o staré osoby. Následně kontaktuje seniora na jeho pevnou telefonní linku a při rozhovoru předstírá, že je příbuzným vytipované osoby (vnuk, vnučka, syn, synovec atd.). Telefonát začíná: „Ahoj, babi/dědo, to jsem já, ty mě nepoznáváš?“ Poté, co senior sám prozradí jméno svého příbuzného, mu toto pachatel potvrdí a pokračuje v hovoru. Pod záminkou zakoupení vozidla, opravy vozidla či dopravní nehody požádá o poskytnutí finanční hotovosti s tím, že pošle vyzvednout peníze kamaráda, spolupracovníka nebo známého. Pachatel uvádí, že se nemůže dostavit sám, protože nemůže odejít ze zaměstnání, že je v nemocnici, nebo že čeká na odtah vozidla apod. Vše pachatelé

domlouvají telefonicky s tím, že k předání hotovosti dojde na ulici před domem. Není výjimkou, že senior nemá celou částku doma, ale vyzvedne ji v bance či bankomatu. Pachatelé používají mobilní telefony s předplacenými SIM kartami českých i zahraničních operátorů.

5.2 Legenda SLUŽBY

Podvodníci nabízejí „výhodné“ služby a produkty ve snaze prodat předražený výrobek nebo se vloučit do obydlí seniora, kde chtějí krást. Často se pachatelé vydávají za pracovníky dodavatelů energií či vody s tím, že jdou provést odečet nebo nějakou opravu. Tak se dostanou do obydlí seniora, kterého zabaví tím, že ho požádají o vodu nebo o „spolupráci“ při opravě, a mezitím odcizí peníze či šperky z jiného místa v bytě.

5.3 Legenda ZABIJAČKA

Při této kuriozní legendě se pachatelé vydávají za kamarády příbuzných, kteří posílají zabijačku. Tu přivezou v nádobách, které chtějí vrátit. Tím se vloučí do bytu seniora a dobu, kdy senior přemísťuje zabijačkové dobroty do svého nádobí, využijí pro to, aby kradli. Seniora si pachatelé vysledují na ulici.

5.4 Legenda KONTROLA

V tomto případě se pachatelé vydávají za pracovníky – kontrolory „sociálky“, hygieny, životního prostředí, nebo dokonce zdravotnictví. K seniorům přichází s tím, že chtějí kontrolovat jejich podmínky v domácnosti, sociální zařízení či léky, které užívají. Tím se snadno dostanou do bytu. Často mají i nějaký průkaz, kterým se prokazují, aby působili věrohodněji.

5.5 Legenda REALITNÍ MAKLEŘ

V tomto případě dostal skutečný realitní makléř tip na seniora, který žije v domově pro seniory a současně byl vlastníkem rodinného domu. Realitní makléř začal seniora po telefonu urgovat, že mu zprostředkuje prodej dané nemovitosti. Realitní makléř se se seniorem nikdy fyzicky neviděl, podepsání smlouvy proběhlo přes advokáta a plnou moc s ověřenými podpisy. V konci tedy prodej domu proběhl a realitní makléř koupil dům od seniora značně pod obvyklou cenu. U soudu se trestný čin podvodu neprokázal, ale prověřuje se trestný čin dle § 218 lichva.

Podobné případy jsou zaznamenány i v případě, že někdo podvodně přesvědčí seniora k podpisu plné moci k prodeji jeho nemovitosti. Tyto případy jsou většinou ze strany rodinných příslušníků a po právní stránce je vše správně, proto končí tyto případy u občanskoprávních soudů.⁵⁷

---

⁵⁷ Rozhovor s poručíkem územního odboru Příbram, oddělení obecné kriminality služby kriminální policie a vyšetřování ze dne 21.2.2022.

6 Prevence kriminality

Prevence kriminality je definována jako soubor aktivit, jež zahrnují veškeré činnosti, které nenásilnou formou směřují k předcházení páchaní kriminality a k minimalizování míry páchané kriminality nebo její závažnosti. Hlavním preventivním opatřením je zajistit informovanost veřejnosti o možnostech ochrany před pácháním kriminality. Působení v oblasti prevence kriminality se děje na celostátní, regionální i na místní úrovni. Rozděluje se na prevenci primární, sekundární a terciární. Sociální a situační přístupy se ve všech druzích prevence vzájemně doplňují.⁵⁸

6.1 Primární prevence

Činnosti na úseku primární prevence kriminality se soustřeďují na všechny obyvatele státu, města nebo některých vymezených skupin. Odpovědnost za oblast primární prevence spadá do gesce Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR, to ji začleňuje do vzdělávacího procesu na školách. Zahrnuje zejména výchovné, vzdělávací, volnočasové, osvětové a poradenské aktivity zaměřené na širokou veřejnost. Působí na každého bez ohledu na stupeň jeho kriminálního ohrožení.⁵⁹

6.2 Sekundární prevence

Tato prevence se orientuje na rizikové jedince a skupiny osob, u kterých se může objevit zvýšená pravděpodobnost, že se stanou pachateli nebo oběťmi trestné činnosti. Jedná se například o výtržnictví, závislosti na alkoholu a drogách, vandalismus, rasismus a xenofobii.⁶⁰ Zaměřuje se tedy na potenciální pachatele, potenciální oběti i na kriminogenní situace. V úvahu připadají nebezpečná místa v dopravě nebo místa, kde se soustřeďují kriminální živly.⁶¹

6.3 Terciární prevence

Zaměřuje se na předcházení recidivy pachatelů a na resocializaci osob s kriminální minulostí. Prostřednictvím probační a mediační služby sleduje a kontroluje

---

⁵⁸ SVATOŠ, R., *Kriminologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, 290 s. ISBN 978-807380-389-6. s. 86

⁵⁹ SVATOŠ, R., *Kriminologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, 290 s. ISBN 978-807380-389-6. s. 90

⁶⁰ *Prevence kriminality*. [online] [cit. 14.2.2022]. Dostupné z: <https://prevencekriminality.cz/prevence-kriminality/>

⁶¹ SVATOŠ, R., *Prevence kriminality*. 1. vydání. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o.p.s. 2014. 132 s. ISBN 978-80-87472-76-7. s. 17

chování s cílem, aby tito jedinci vedli v budoucnu řádný život. Dále se prostřednictvím poradenské činnosti a posttraumatické péče zaměřuje na viktimologickou recidivu oběti, aby se oběť nestala obětí znovu. V rámci terciární prevence se také může zaměřit na místa, kde opakovaně dochází k trestné činnosti, a přijmout taková opatření, aby zde v budoucnu k trestné činnosti nedocházelo. Typicky jsou takovým opatřením kamerové systémy, osvětlení, posílení hlídkové činnosti PČR.⁶²

6.4 Sociální prevence

Tvoří součást sociální politiky. Zaměřuje se na aktivity, které mají vliv na socializaci, sociální integraci a změnu nepříznivých společenských a ekonomických podmínek, které jsou považovány za zásadní příčiny páchaní trestné činnosti. Aktivity realizované v rámci sociální prevence jsou finančně i personálně náročné. Efektivita sociální prevence se dá obtížně statisticky či ekonomicky měřit. Je možné ji jen posoudit z hlediska sociálních pohledů jedinců, kteří se stali objekty preventivního působení.⁶³

6.5 Situační prevence

Je postavena na zkušenosti, že určité druhy kriminality se objevují v určité době, na určitých místech a za určitých okolností. Prioritně se věnuje trestnému činu jako takovému a hlavně příležitostem, které jeho spáchání umožnily, usnadnily či přímo vyvolaly. Režimovými opatřeními se snaží omezit příležitosti, které by mohly být vhodné ke spáchání trestné činnosti. Nejvíce efektivně působí při omezování majetkové trestné činnosti. Úspěšnost situační prevence je vysoká. Pro její uplatnění je poměrně zásadní velice dobrá znalost situace v daném místě. „*Projekty situační prevence by tak měly být tzv. ušity na míru určitému objektu, ulici, obci.*“⁶⁴

6.6 Viktimologická prevence seniorů

Viktimologická prevence se zaměřuje na ochranu vlastní osoby. Její hlavní význam spočívá v předávání informací o tom, jak se vyvarovat možnému riziku a nestát se potenciální obětí. Týká se to například seniorů, ti jsou více ohroženi, snadno se mohou

---

⁶² SVATOŠ, R., *Prevence kriminality*. 1. vydání. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o.p.s. 2014. 132 s. ISBN 978-80-87472-76-7. s. 17

⁶³ FIRSTOVÁ, J., ZÁMEK, D., *Prevence kriminality - nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, 204 s. ISBN 978-80-7676-057-8. s. 62-65

⁶⁴ FIRSTOVÁ, J., ZÁMEK, D., *Prevence kriminality - nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, 204 s. ISBN 978-80-7676-057-8. s. 67

stát oběťmi kriminality. Cíl směřuje k tomu, aby byli schopni co nejlépe předejít vzniku kriminogenní situace a v případě, že by k takové situaci došlo, jak správně jednat. Spadá sem také následná péče o oběti kriminality. Obzvláště u seniorů mohou mít tyto nebezpečné situace velice špatný dopad na jejich zdravotní či psychický stav.⁶⁵

6.6.1 Příklady preventivních akcí a rad, které pro seniory vytvořila PČR

- **Pomáháme seniorům, chráníme seniory.** „*Jde o informační projekt, kdy jsou postupně zveřejňovány popisy jednání, tzv. módů operandi, kterých se pachatelé na seniorech nejčastěji dopouštějí. Typům podvodného jednání stále vévodí tzv. příběh „VNUK“, tedy případ, kdy je senior kontaktován podvodníkem, který velmi propracovaným způsobem vmanipuluje svoji oběť do komunikace, získá její důvěru a přesvědčí ji, že je rodinný příslušník a nutně potřebuje okamžitou finanční výpomoc.*“
- **Senioři sobě.** „*Projekt, který je založen na spolupráci samotných seniorů a dalších aktivních občanů s představiteli obcí, měst a Policie České republiky. Proběhne speciální policejní proškolení na tzv. "kurýra prevence", který po absolvování policejního zaškolení oslovuje známé z okruhu seniorů a dalších "ohrožených" osob ve svém okolí. Důležitá je dobrovolnost a aktivita seniorů ochránit sami sebe, svoje blízké nebo známé.*“
- **Bezpečná domácnost.** „*V rámci vzdělávacího programu Bezpečná domácnost II, byl připraven čtyřhodinový cyklus preventivních přednášek zaměřených na kriminalitu páchanou na seniorech, kdy formou výukového demonstračního videa jsou představovány reálné nebezpečné situace, do kterých se senioři (a nejen oni) mohou dostat. Pro prezentaci je využíváno DVD (Ne)bezpečný věk.*“
- **Základní seniorské desatero.** „*Policie ČR vytvořila ve spolupráci s denním tiskem sérii článků, které radí seniorům, jak předcházet tomu, aby se nestali oběťmi trestného činu. Bylo vytvořeno desatero nejčastějších situací, ve kterých hrozí určité riziko, že se právě senioři stanou obětí majetkové nebo násilné trestné činnosti.*“⁶⁶

⁶⁵ HOLCR, K., *Kriminologie*. Praha: Leges, 2009. 190 s. ISBN 978-80-87212-23-3. s.105

⁶⁶ Policie. *Akce a projekty*. [online] [cit. 27.2.2022] Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/akce-a-projekty-655004.aspx>

Obr. 1 - Základní seniorské desatero.⁶⁷

⁶⁷ Deník.cz. *Senioři! Přinášíme desatero rad, jak vyžrát na podvodníky* [online] [cit. 27.2.2022]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/praha/seniori-prinasime-desatero-rad-jak-vyzzrat-nad-podvodniky-20130307-7d1t.html>.

6.6.2 Příklady organizací, které pomáhají seniorům jako obětem kriminality

Jedno z viktimologických opatření představují neziskové organizace, které poskytují odbornou pomoc obětem kriminality. V těchto organizacích pracují odborně způsobilí pracovníci jako právníci, psychologové a sociální pracovníci. Organizace poskytují širokou škálu služeb pomoci obětem trestné činnosti. Podílí se také na preventivních opatřeních formou různých projektů, kurzů, přednášek a dalších jiných činností podílejících se na prevenci.

- Bílý kruh bezpečí – pomoc obětem násilné kriminality
- Život 90 – pomoc seniorům v těžkých a nepříznivých situacích
- Linka seniorů (Elpida) – pomoc seniorům v náročných životních situacích
- Člověk v tísni – pomoc obětem trestných činů
- ROSA – pomoc pro týrané a osamělé ženy

7 Domov seniorů Sedlčany

Domov Sedlčany, poskytovatel sociálních služeb funguje od roku 1977. Tehdy byly tři sedmipodlažní panelové domy otevřeny jako Domov důchodců s kapacitou 320 lůžek. V roce 1981 byl přistavěn stravovací provoz, do té doby se strava dovážela.

Do roku 1989 byl Domov rozpočtovou organizací OÚSS Příbram, od roku 1991 příspěvkovou organizací při OÚ Příbram. Od roku 2003 se zřizovatelem stal Středočeský kraj. Domov řídili postupně dva vedoucí a jeden ředitel. V současné době stojí v čele domova ředitelka. Do konce roku 2006 byl uplatňován původní model sociálních služeb, ten měl zdravotní charakter. Nyní disponuje s kapacitou 300 lůžek a poskytuje jednu registrovanou službu domov se zvláštním režimem. Od roku 2007 se poskytování služeb řídí zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Základní zásada mimo jiné hovoří o tom, že rozsah, forma pomoci a podpory poskytnuté prostřednictvím sociálních služeb musí zachovávat lidskou důstojnost. Sociální služby musí být poskytovány v zájmu osob v přiměřené kvalitě takovými způsoby, aby bylo vždy důsledně zajištěno dodržování lidských práv a svobod občanů. Tuto zásadu dále rozvíjí ustanovení Základní činnosti při poskytování sociálních služeb, kam mimo jiné patří pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů občanů a při obstarávání osobních záležitostí (§ 35).⁶⁸

Vedle zákona je činnost organizace ošetřena Standardy kvality sociálních služeb. „Standardy kvality sociálních služeb doporučené MPSV od roku 2002 se staly právním předpisem závazným od 1. 1. 2007., Znění kritérií Standardů je obsahem přílohy č. 2 vyhlášky MPSV č. 505/2006 Sb., prováděcího předpisu k zákonu č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění“.⁶⁹ Standardů kvality, které musí mít organizace zpracovány, je patnáct. Domov Sedlčany tyto standardy má zpracovány a průběžně je aktualizuje. Tři standardy upravují bezpečnost a bezpečí klientů.

- „Standard číslo 2 - Ochrana práv osob. V tomto standardu jsou zpracována vnitřní pravidla pro předcházení situací, v nichž by v souvislosti s poskytováním sociální služby mohlo dojít k porušení základních lidských práv a svobod osob, a postup, pokud k porušení těchto práv osob dojde.

⁶⁸ Zákony pro lidi, Zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb. [online] [cit. 24.02.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108#cast3>

⁶⁹ Standardy kvality sociálních služeb [online] [cit. 24.2.2022]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/standardy-kvality-socialnich-sluzeb>

- *Standard číslo 7- Stížnosti na kvalitu nebo způsob poskytování sociální služby. V tomto standardu jsou zpracována pravidla pro podávání a vyřizování stížností osob na kvalitu nebo způsob poskytování sociální služby, a to ve formě srozumitelné osobám.*
- *Standard číslo 15 - Zvyšování kvality sociální služby. V tomto standardu je zpracována kontrolní činnost, zda je způsob poskytování sociální služby v souladu s definovaným posláním, cíli a zásadami sociální služby a osobními cíli jednotlivých osob“.⁷⁰*

Ve Standardu číslo 2 jsou zpracována pravidla pro předcházení situací, v nichž by v souvislosti s poskytováním sociální služby mohlo dojít k porušení základních lidských práv a svobod osob v konkrétních podmínkách Domova Sedlčany. Jednotlivé situace jsou podrobně popsány tak, jak by mohly nastat a jak se v dané chvíli má zachovat personál, aby nedošlo k porušení základních práv a svobod klienta. Jedná se o tyto konkrétní situace:

- vstupování do pokoje,
- používání postranic u lůžek,
- dodržování soukromí při hygieně,
- soukromí při vyjadřování sexuální potřeby,
- noční kontroly na pokojích uživatelů,
- vyprazdňování uživatele na pokoji,
- neshody na pokoji mezi klienty,
- uživatel odmítá jídlo, hygienu, léky apod.,
- uživatel není schopen podpisu,
- uživatel projevuje vážně míněný nesouhlas.

Standard číslo 7 popisuje zajištění práva každého uživatele Domova Sedlčany na podání stížnosti, podnětu či připomínky na kvalitu poskytovaných služeb. Ve standardu je popsáno zajištění ochrany proti jakémukoliv ohrožení pro toho, kdo svého práva využil. Dále je popsáno, jak jsou stížnosti evidovány, analyzovány a jak je s nimi dále pracováno, aby pomáhaly zlepšovat kvalitu poskytovaných služeb. Stížnost je možno podat i anonymně. Pro tuto možnost jsou na několika místech umístěny označené schránky.

---

⁷⁰ SOKOL, R., TREFILOVÁ, V. *Sociální pracovník v rezidenčních zařízeních sociálních služeb*. Praha: ASPI, 2008, 444 s. ISBN 978-80-7357-316-4. s. 258-283

Klienti mají možnost své stížnosti a připomínky do nich vhazovat. Schránky jsou pravidelně pověřeným pracovníkem kontrolovány a vybírány a s obsahem je nakládáno tak, jak je popsáno výše.

Ve standardu číslo 15 je podrobně popsán nastavený kontrolní mechanismus v Domově Sedlčany. Na jednotlivých úsecích probíhají kontroly pravidelně či namátkově. Kontroly nejsou pouze samoúčelné, ale mají působit také metodicky, kdy je možné si se zaměstnanci i s klienty neformálně promluvit. Tak je možné zachytit různé ohrožující situace, o kterých nechtějí zaměstnanci a klienti z nejrůznějších důvodů oficiálně informovat. Dále standard popisuje hodnotící zprávy, které jsou v Domově Sedlčany zpracovávány, jako je například výroční zpráva, sebehodnotící dotazníky zaměstnanců, hodnocení cílů uživatelů, dotazníkové šetření spokojenosti u klientů.

Další normu tvoří vnitřní předpisy organizace. Tyto předpisy mají zásadně interní charakter. Vedení Domova Sedlčany je vydává pro své pracovníky, pro ty jsou závazné. Konkretizují oprávnění a povinnosti a jsou s nimi vždy seznámeni ti, jichž se týkají.

8 Empirická část

8.1 Hypotézy

S ohledem na výše uvedené byly stanoveny hypotézy, které měly být potvrzeny, či vyvráceny na základě vyhodnocení dotazníku.

H 1: Předpokládám, že min. 70 % klientů se v Domově Sedlčany cítí bezpečně.

H 2: Předpokládám, že min. 70 % klientů ví, kam a na koho se obrátit v případě ohrožení.

H 3: Předpokládám, že min. 50 % respondentů si je jistých, zda by s určitostí rozlišili, že určité jednání je již protiprávní a není „normální“.

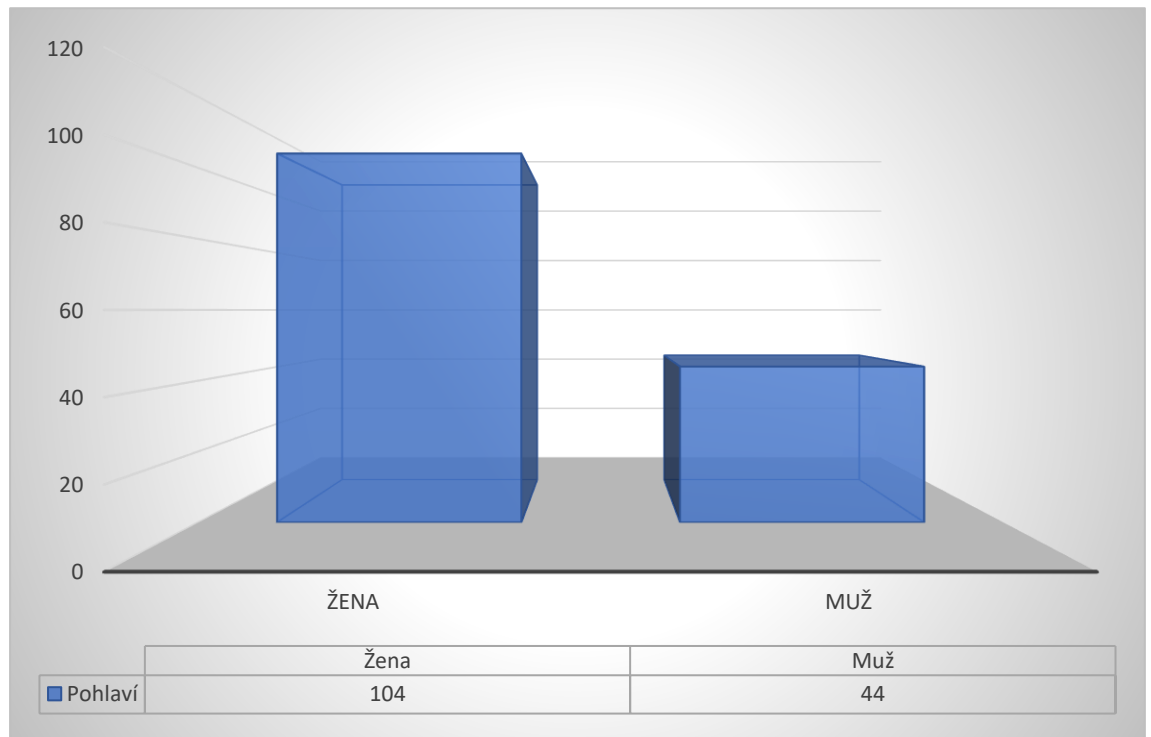
8.2 Výzkum

Pro zjištění cíle byla zvolena metoda anonymního dotazníku. Výzkumu se zúčastnili klienti Domova Sedlčany. Otázky pro dotazník byly sestaveny po konzultaci se sociální pracovníci tak, aby je klienti snadno pochopili. Dotazník obsahuje pouze 11 otázek z toho důvodu, aby pro seniory nebylo náročné dotazník vyplnit a neodradilo je velké množství dotazů. Výzkum jsem prováděla od ledna 2022 do února 2022. Dotazníky jsem rozdala 182 klientům. Vyplněných dotazníků, které bylo možno použít, bylo vráceno 148. Odpovědi z dotazníků jsem nejdříve evidovala v tabulce. Počty odpovědí u jednotlivých otázek jsem vyjádřila v grafech. Dotazník s průvodním oslovením tvoří přílohu 1 této práce.

8.3 Výsledky, vyhodnocení výzkumu

Otázka 1. Jaké je Vaše pohlaví?

Graf 3: Pohlaví respondentů⁷¹

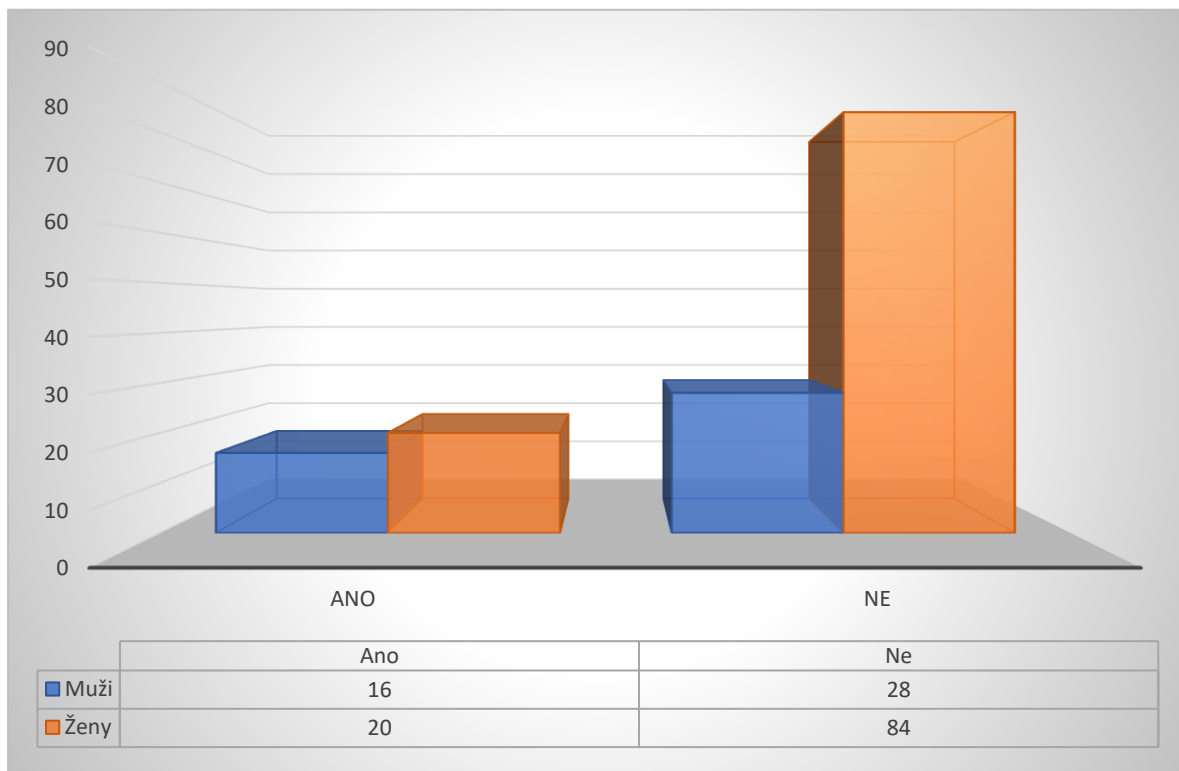

Otázka sloužila k identifikaci a rozdělení zúčastněných respondentů podle pohlaví. Z výsledku vyplývá, že převažovaly ženy, a to v počtu 104 (70 %), a zúčastnilo se 44 mužů (20 %). K vyplňování dotazníků přistupovali ochotně všichni nezávisle na druhu pohlaví.

⁷¹ Vlastní zdroj

Otázka 2. Stal/a jste se někdy obětí trestného činu? Např. byl/a jste okradena, podveden/a, fyzicky napaden/a?

Graf 4: *Kriminalita páchaná na seniorech*⁷²

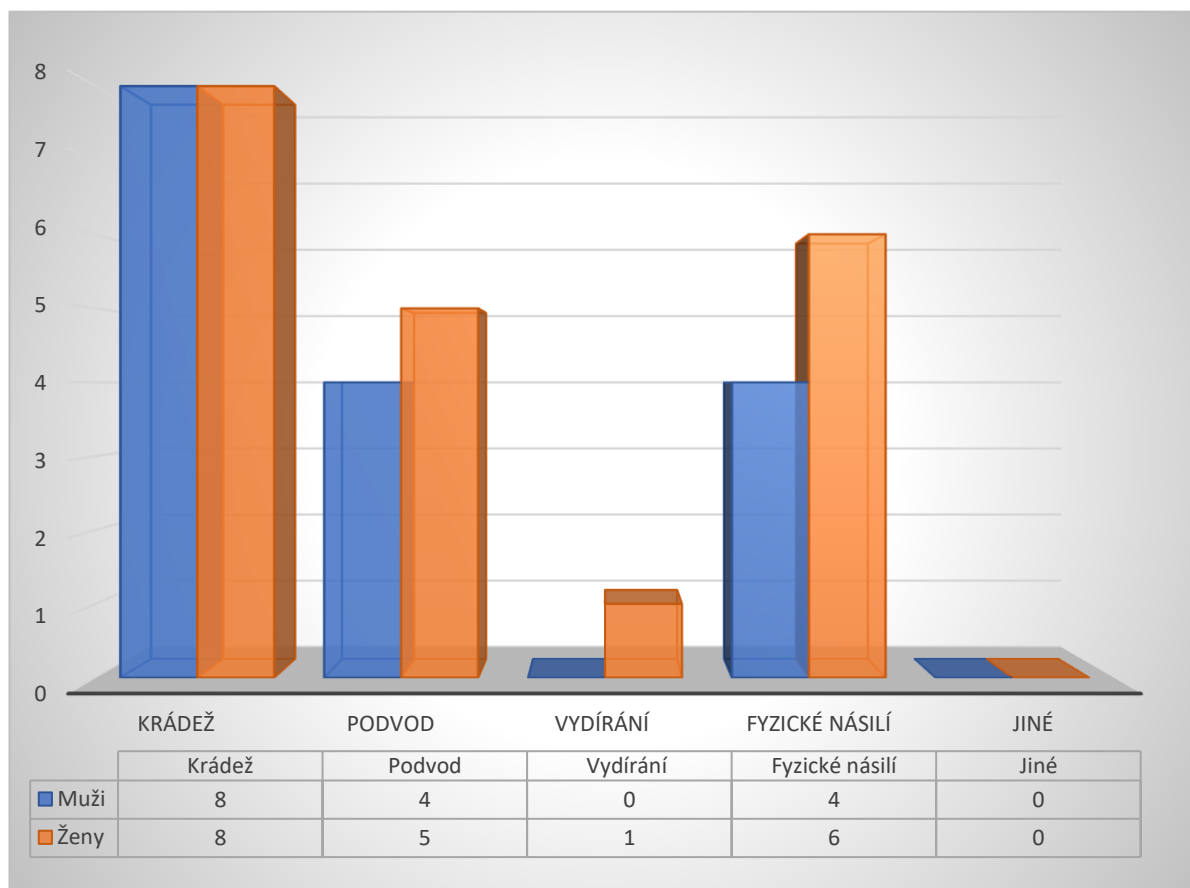

Otázka se týkala problematiky kriminality páchané na seniorech. Respondenti uváděli, zda se stali obětí trestného činu. Z výsledku vyplývá, že mezi respondenty bylo 16 mužů a 20 žen, kteří zkušenost s trestnou činností mají. 28 mužů a 84 žen takovou zkušenost nemá.

⁷² Vlastní zdroj

Otázka 3. V případě, že ano, o jaký trestný čin se jednalo?

Graf 5: Zkušenost s trestným činem⁷³

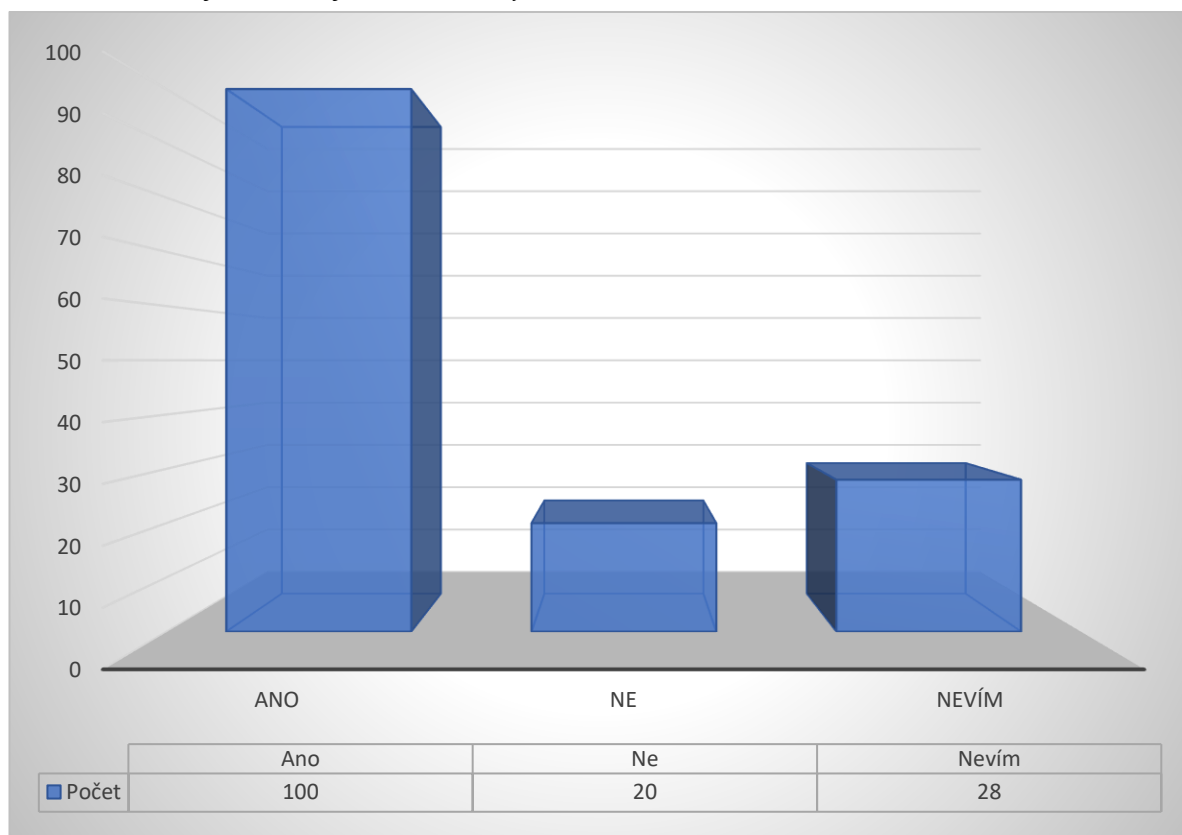

Otázka zjišťovala, s kterým trestným činem mají senioři zkušenost. Z výsledku vyplývá, že nejčastějšími druhy trestného činu, které senioři zmiňovali, byly krádeže (16 respondentů), poté násilí (10 respondentů), podvod (9 respondentů) a vydírání (1 respondent).

⁷³ Vlastní zdroj

Otázka 4. Myslíte si, že senioři jsou častějšími oběťmi trestných činů?

Graf 6: Senioři jako častější oběť trestných činů⁷⁴

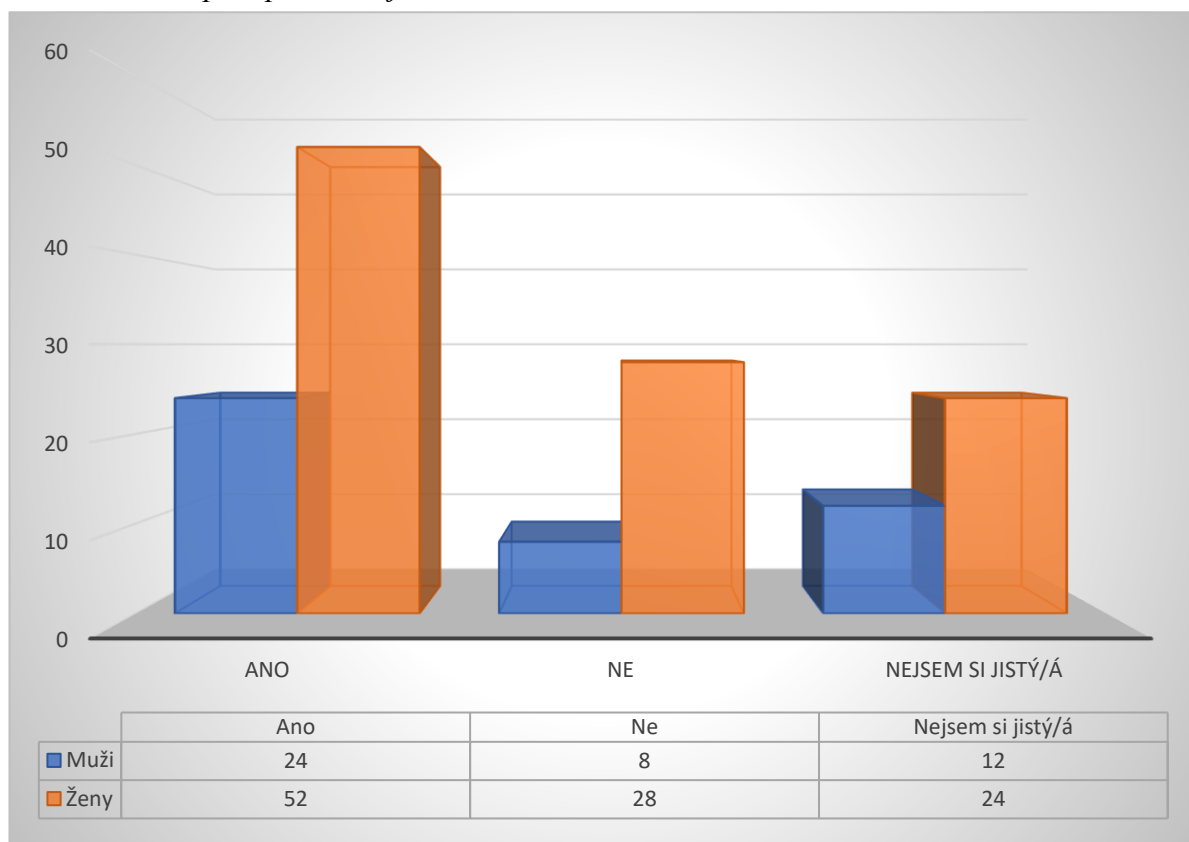
Na otázku měli respondenti odpovědět, zda si myslí, že se senioři se stávají oběťmi trestné činnosti častěji než mladší věková populace. Z grafu jednoznačně vyplývá, že 100 respondentů si myslí, že senioři se stávají častěji oběťmi trestné činnosti. Pouze 20 dotazovaných si myslí, že nikoliv, a 28 respondentů odpovědělo, že neví, zda se senioři stávají častějšími oběťmi.

⁷⁴ Vlastní zdroj

Otázka 5. Myslíte si, že dokážete s jistotou určit, které jednání již není „normální“, ale bylo by považováno za protiprávní?

Graf 7: Určení protiprávního jednání⁷⁵

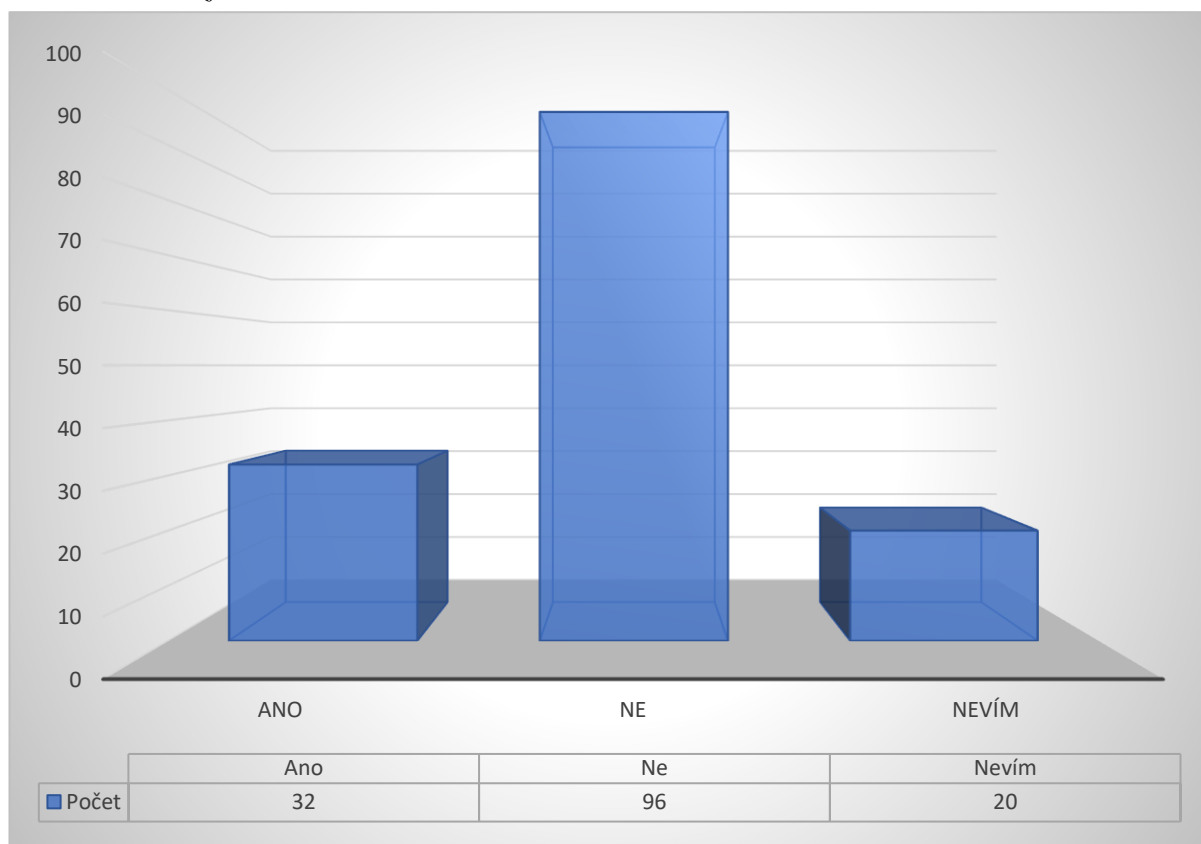

Otázka zjišťovala, zda senioři dokáží určit které jednání již není „normální“, ale bylo by považováno za protiprávní? Z celkového počtu 148 dotazovaných by 76 seniorů s jistotou dokázalo rozlišit mezi „normálním“ a protiprávním jednáním. 36 respondentů odpovědělo, že by toto jednání rozlišit neuměli, a 36 seniorů si není jistých.

⁷⁵ Vlastní zdroj

Otázka 6. Máte obavu, že by Vás mohl v domově seniorů někdo okrást?

Graf 8: *Strach z krádeže v domově seniorů*⁷⁶

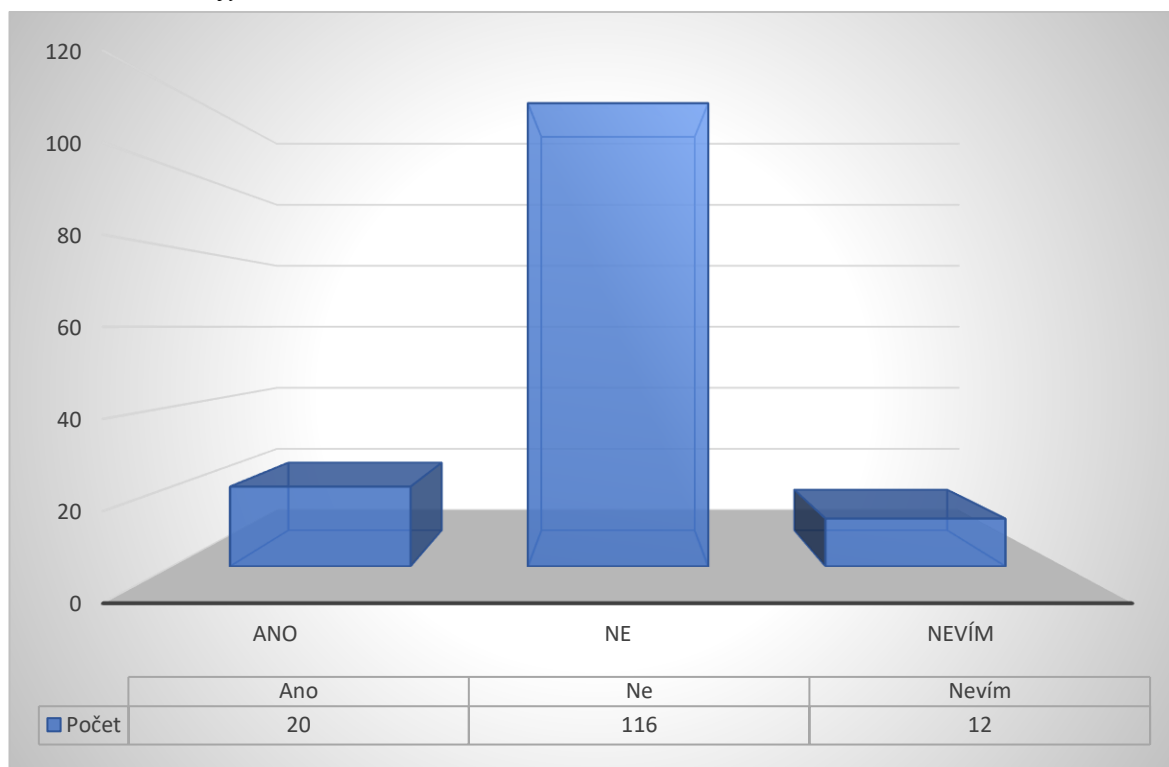

Cílem další otázky bylo zjistit, zda mají senioři strach z možného okradení v domově pro seniory. 96 respondentů odpovědělo, že strach nemá. Obavu z okradení má 32 dotazovaných. Odpověď nevím zvolilo 20 respondentů.

⁷⁶ Vlastní zdroj

Otázka 7. Máte obavu, že by Vám mohl v domově seniorů někdo fyzicky ublížit?

Graf 9: *Obava z fyzického násilí⁷⁷*

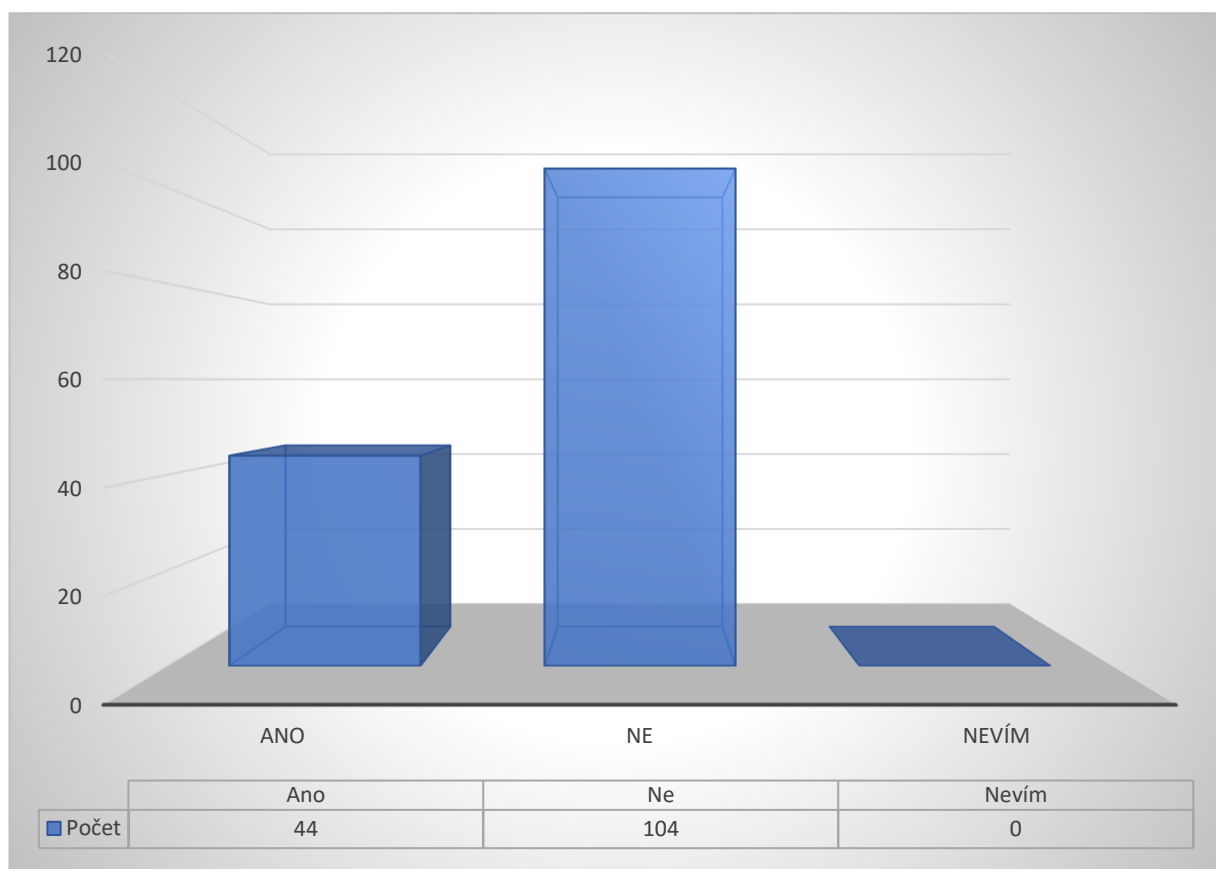

Otázka zjišťovala, zda mají senioři obavu z fyzického násilí, které by na nich mohlo být páčáno v domově pro seniory. Z výsledku vyplývá, že většina seniorů obavu nemá (116 respondentů), pouze 20 respondentů vyjádřilo obavu z fyzického násilí a 12 dotazovaných zvolilo odpověď nevíím.

⁷⁷ Vlastní zdroj

Otázka 8. Jednal s Vámi někdy někdo neuctivě, až hrubě?

Graf 10: *Neuctivé, až hrubé jednání*⁷⁸

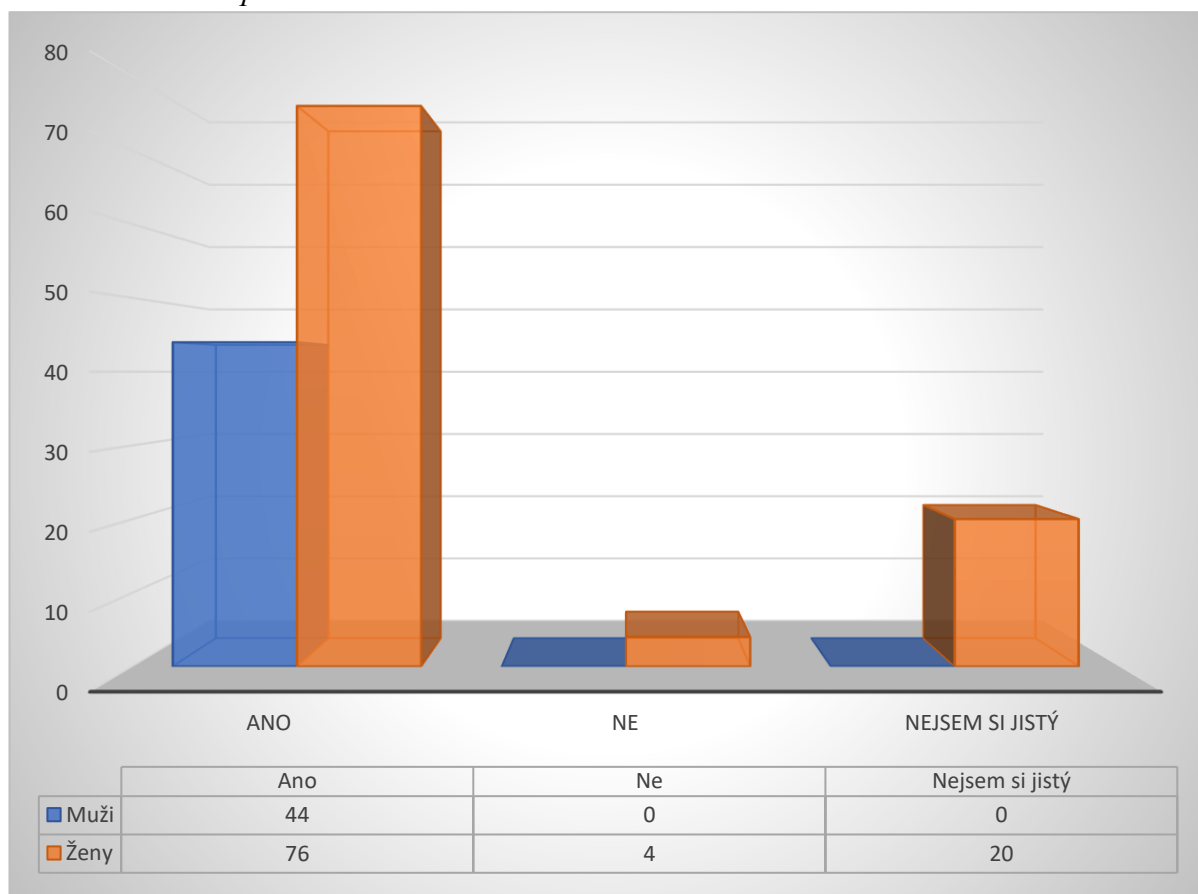

V této otázce bylo cílem zjistit, zda se seniory někdy někdo jednal neuctivě, až hrubě. Z celkového počtu dotazovaných se s takovýmto jednáním setkalo 44 respondentů. 104 respondentů odpovědělo, že se s takovým jednáním neseťkalo.

⁷⁸ Vlastní zdroj

Otázka 9. Cítíte se v domově seniorů bezpečně?

Graf 11: Pocit bezpečí v domově seniorů⁷⁹

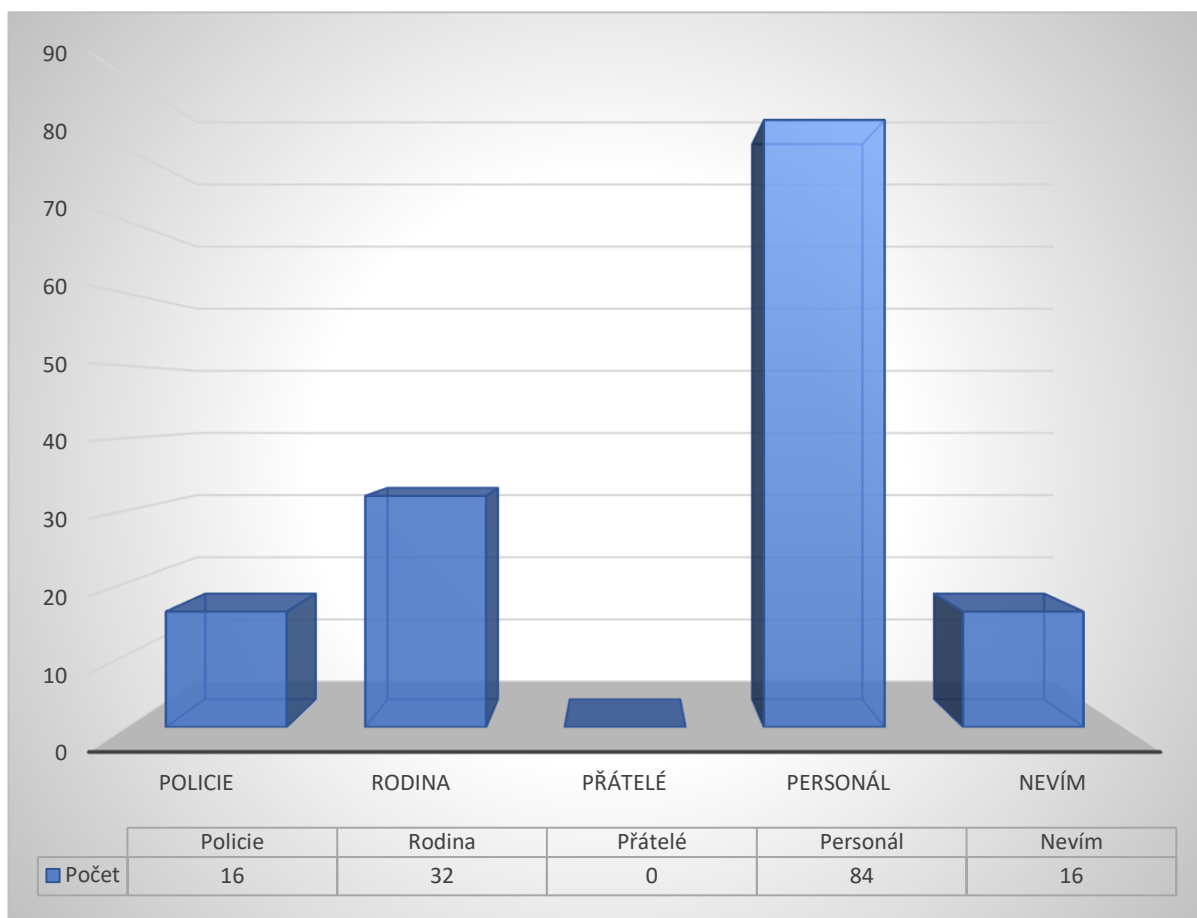

Otázka zjišťovala, jak se seniori v domově cítí. Z celkového počtu 148 dotazovaných se jich 120 cítí bezpečně. Pouze 4 respondenti odpověděli, že se necítí bezpečně, a 20 seniorů si není jistých. Tato otázka souvisí s otázkami č. 6 a č. 7, ve kterých seniori odpovídali, zda se obávají okradení či fyzického násilí v domově. V počtu odpovědí jsou výsledky srovnatelné.

⁷⁹ Vlastní zdroj

Otázka 10. Na koho byste se obrátil/a v případě, že byste se cítil/a ohrožen/a?

Graf 12: Vyhledání pomoci v případě ohrožení⁸⁰

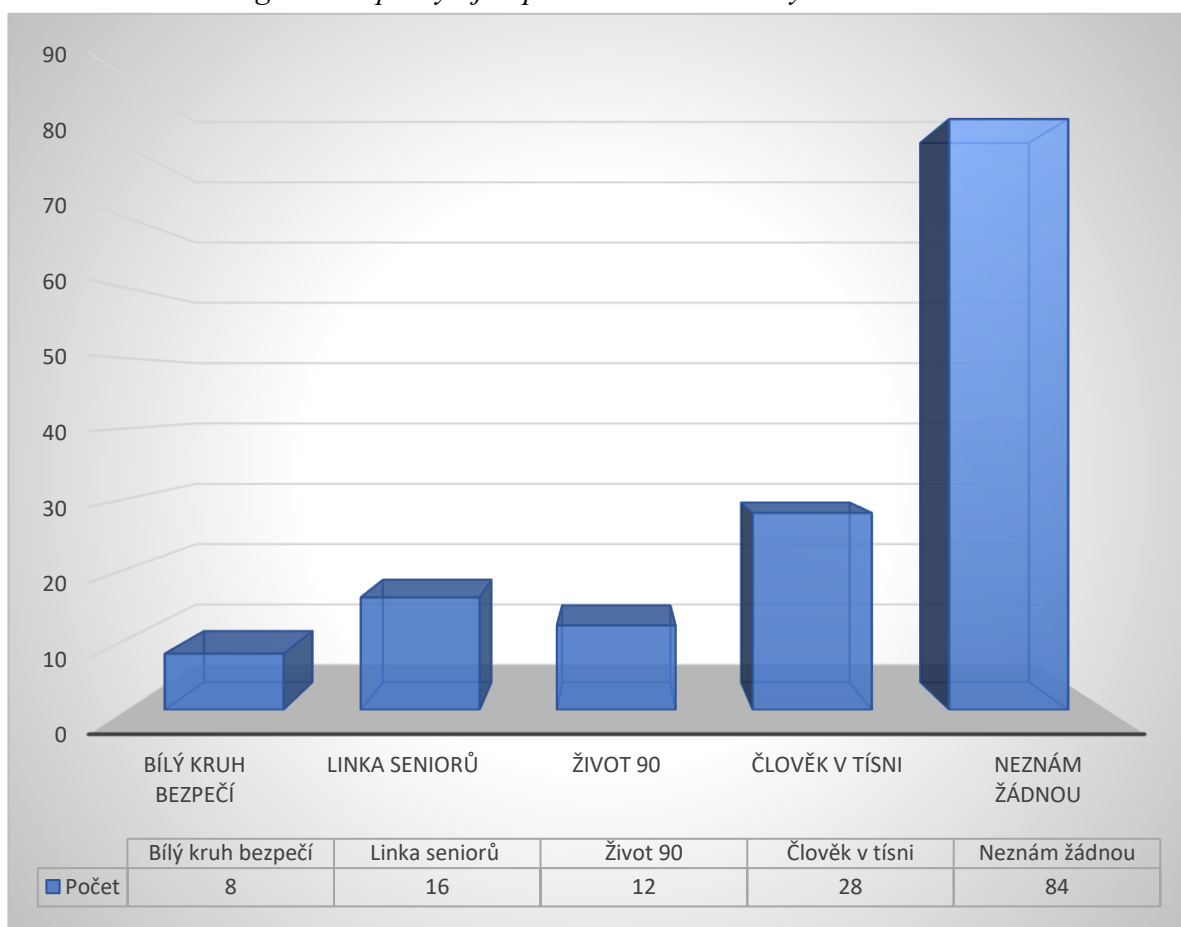

Otázkou byly sledovány nejčastější varianty pomoci v případě, že by se senioři cítili nějak ohroženi. Na výběr měli mezi Policií České republiky, rodinou, přáteli, personálem a organizací pomáhající obětem trestného činu. Na základě odpovědí lze usoudit, že senioři nejvíce důvěřují personálu, což byla odpověď 84 dotazovaných. Druhá nejvíce uváděná byla ve 32 případech pomoc rodiny.

⁸⁰ Zpracování vlastní

Otázka 11. Znáte některou z organizací, která poskytuje pomoc obětem trestných činů u seniorů?

Graf 13: Znalost organizace poskytující pomoc obětem trestných činů u seniorů⁸¹

Tato otázka nebyla přímo zaměřena na zkušenosti s kriminalitou, ale na zjištění povědomí seniorů o organizacích, které se zabývají ochranou a pomocí obětem trestné činnosti. Respondenti mohli vybírat mezi čtyřmi největšími a nejznámějšími organizacemi nebo zvolit další možnou odpověď, že neznají žádnou z těchto organizací. Tato odpověď byla zvolena 84 respondenty. 28 respondentů zná organizaci Člověk v tísni, 16 seniorů zná organizaci Linka seniorů, 12 respondentů zná organizaci Život 90 a 4 dotazovaní znají organizaci Bílý kruh bezpečí.

⁸¹ Zpracování vlastní

8.4 Vyhodnocení hypotéz

H 1: Předpokládám, že min. 70 % klientů se v Domově Sedlčany cítí bezpečně.

V souvislosti s touto hypotézou byly respondentům položeny otázky 6, 7 a 9. Z výsledků vyplývá, že se tato **hypotéza potvrdila**. 81 % dotazovaných se v domově pro seniory cítí bezpečně.

H 2: Předpokládám, že min. 70 % klientů ví, kam a na koho se obrátit v případě ohrožení.

K této hypotéze se vztahovala otázka 10. Výsledek ukazuje, že se tato **hypotéza potvrdila**. Pouze 10,8 % respondentů neví, na koho se obrátit v případě pocitu ohrožení.

H 3: Předpokládám, že min. 50 % respondentů si je jistých, zda by s určitostí rozlišili, že určité jednání je již protiprávní a není „normální“.

S touto hypotézou souvisí otázka 5. Z výsledku vyplývá, že tato **hypotéza byla potvrzena**. 51,4 % dotazovaných si je jistých, že s určitostí dokáží rozlišit, že určité jednání je již protiprávní a není „normální“.

Závěr

Práce se zabývá tématem kriminality páchané na seniorech v domovech pro seniory. Snaží se najít odpověď na otázku, zda mají senioři povědomí o možnostech prevence a pomoci a zda se cítí v prostředí domova bezpečně. Práce se skládá ze dvou částí, teoretické a empirické.

Teoretická část popisuje hlavní pojmy – stárnutí, stáří a senior. Dále uvádí druhy kriminality a viktimologie, viktimizace, viktimnost. Podrobněji je popsán syndrom EAN. Další kapitola se věnuje tématu prevence kriminality páchané na seniorech. Empirická část předkládá hypotézy a grafy znázorňující výsledky dotazníkového šetření.

Z údajů z dotazníkového šetření vyplynulo, že ze 148 respondentů se obětí trestného činu stalo 36 seniorů. Nejčastější druh trestné činnosti, s kterou se senioři setkali, představuje krádež. Obavu z okradení v domově seniorů má 32 ze všech dotazovaných a fyzického násilí se obává 20 respondentů. 76 seniorů se v domově cítí bezpečně. Zůstává otázka, zda senioři dokáží s jistotou rozpoznat, které jednání již není „normální“, ale je protiprávní. 36 seniorů ze všech dotazovaných neví, zda by toto s jistotou dokázali určit.

Velkým problémem při zjišťování údajů o kriminalitě páchané na seniorech žijících v domovech pro seniory je vysoká míra latence. Nejsou dostupné výzkumy ze sociálních zařízení, protože je obtížné se dostat k respondentům. Dostupná literatura se věnuje převážně trestným činům a násilí páchanému v domácím prostředí, a naopak institucionálního prostředí se dotkne jen lehce.

Dalším problémem v souvislosti s kriminalitou páchanou na seniorech v domovech seniorů je určitě i to, že chybí jednotný systém, který by popisoval možnosti prevence a řešení situací v sociálních službách. Závisí na každém zařízení, potažmo řediteli, jak se s bezpečností seniorů vypořádá.

K vyřešení této problematiky by mohlo pomoci zvýšení informovanosti seniorů prostřednictvím preventivních programů v sociálních službách, například přednáškami a poradenstvím. Dále by bylo možné posílit vzdělávání zaměstnanců v této oblasti. V dotazníkovém šetření se ukázalo, že právě personál je tím, na koho by se většinou senioři obrátili v případě pocitu ohrožení. Ze stejného důvodu je důležité medializovat a připomínat již odhalené případy. Také by přispělo zvýšení obecného povědomí

o viktimizaci seniorů rodinným příslušníkům. Ti představují v komunikaci mezi seniorem a sociálním zařízením důležitý článek.

Závěrem je možné doporučit věnovat velkou pozornost režimu a péči v sociálních zařízeních, aby se zabránilo zanedbávání, týrání a zneužívání seniorů a následné sekundární viktimizaci. Ta může být častokrát horší než původní škoda. V každém případě je důležité, aby se senioři snažili aktivně se účastnit společenského života, neuzavírali se před svým okolím a neostýchali se říci si o pomoc.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. ČÁMSKÝ, P., SEMBDNER, J., KRUTILOVÁ, D., *Sociální služby v ČR v teorii a praxi*. Praha: Portál, 2011, 264 s. ISBN 978-80-262-0027-7.
2. ČECH, O. a kol. *Domácí násilí z pohledu pracovníků v oblasti sociálních služeb*. 1. vydání. České Budějovice: Theia, 2011, 137 s. ISBN 978-80-904854-0-2.
3. ČÍRTKOVÁ, L., *Forenzní psychologie*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004, 431 s. ISBN 80-86473-86-4.
4. ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. a kolektiv. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada, 2007, 192 s. ISBN 978-80-247-2014-2.
5. ENGELMAN, J., *Trestní zákoník, úplné znění s komentáři*. Český Těšín: PORADCE, 2018, 768 s.
6. FIRSTOVÁ, J., ZÁMEK, D., *Prevence kriminality - nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, 204 s. ISBN 978-80-7676-057-8. s.
7. HAŠKOVCOVÁ, H., *Fenomén stáří*. Praha: Panorama, 1989, 391 s. ISBN 80-7038-158-2.
8. HOLCR, K., *Kriminologie*. Praha: Leges, 2009. 190 s. ISBN 978-80-87212-23-3.
9. JANDOUREK, J. *Sociologie zločinu: proč lidé vraždí a jezdí načerno*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 175 s. ISBN 978-80-262-0026-0.
10. JANIŠ, K., SKOPALOVÁ, J., *Volný čas seniorů*. Praha: Grada, 2016, 160 s. ISBN 978-80-247-5535-9.
11. JUTTNER, A., *O kriminologii a kriminalitě*. Praha: Orbis, 1968, 214 s.
12. KALVACH, Z. a kol. *Geriatrické syndromy a geriatrický pacient*. Praha: Grada, 2008, 336. ISBN 978-80-247-2490-4.
13. MALÍKOVÁ, E., *Péče o seniory v pobytových sociálních zařízeních*. Praha: Grada, 2011. 328 s. ISBN 978-80-247-3148-3.
14. MÁTEL, A., *Sociálna patológia a prevencia vybraných sociálno-patologických javov*. 2.vyd. Dolný Kubín: Art AIR Center, 2017. 140 s. ISBN 978-80-971445-5-5.
15. MLÝNKOVÁ, J., *Péče o staré občany*. Praha : Grada, 2011. 192 s. ISBN 978-80-247-3872-7.

16. MÜHLPACHR, P., BARGEL, M. *Senioři z pohledu sociální pedagogiky*. 1. vydání. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2011, 146 s. . ISBN 978-80-87182-21-5.
17. NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008, 528 s. ISBN 978-80-7353-376-8
18. RHEINWALDOVÁ, E., *Novodobá péče o seniory*. Praha: Grada, 1999, 88 s. ISBN 80-7169-828-8.
19. SOKOL, R., TREFILOVÁ, V. *Sociální pracovník v rezidenčních zařízeních sociálních služeb*. Praha: ASPI, 2008, 444 s. ISBN 978-80-7357-316-4.
20. STURART-HAMILTON, I., *Psychologie stárnutí*. Praha: Portál, 1999. 320 s. ISBN 80-7178-274-2.
21. SVATOŠ, R., *Kriminologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, 290 s. ISBN 978-807380-389-6.
22. SVATOŠ, R., *Prevence kriminality*. 1. vydání. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o.p.s. 2014. 132 s. ISBN 978-80-87472-76-7.
23. TOMÁŠEK, J., *Úvod do kriminologie*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. 216 s. ISBN 978-80-247-2982-4.
24. VÁLKOVÁ, H., KUČHTA, J. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 664 s. ISBN 978-80-7400-429-2.
25. VELIKOVSKÁ, M., *Psychologie obětí trestných činů*. Praha: Grada, 2016. 168 s. ISBN 978-80-247-4849-8.
26. VENGLÁŘOVÁ, M., *Problematické situace v péči o seniory*. Praha: Grada, 2007, 96 s. ISBN 978-80-247-2170-5.
27. VESELÝ, M. *Vybrané kapitoly ze sociální patologie*. 1. vydání. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2011, 127 s. ISBN 978-80-7394-272-4.
28. VIDOVIČOVÁ, L., *Stárnutí, věk a diskriminace - nové souvislosti*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita Brno, Mezinárodní politologický ústav, 2008, 233 s. ISBN 9788021046276.
29. VOJNA, P. Teoretické otázky a metodické problémy zkoumání latence kriminality. In *Aktuální problémy kriminologie V*. Praha: Výzkumný ústav kriminologický při GP ČSSR, 1985.

Elektronické zdroje

1. Bílý kruh bezpečí. *Omezování osobní svobody*. [online] [cit. 12.2.2022]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/pomoc-obetem/trestne-ciny/omezovani-osobni-svobody/>
2. Bílý kruh bezpečí. *Týrání osoby žijící ve společném obydlí*. [online] [cit. 12.2.2022]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/pomoc-obetem/trestne-ciny/tyrani-osoby-zijici-ve-spolecnem-obydli/>.
3. ČESKO. Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách. In *Zákony pro lidi* [online] [cit. 29.12.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108#cast3>.
4. Český statistický úřad. *Senioři jako oběti trestných činů*. [online] [cit. 5.3.2022] Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/142141241/31003421k09.pdf/901150ccb34-41bc-9f48-a7a936d5cb2f?version=1.5>.
5. Český statistický úřad. *Senioři v ČR v letech-2021*. [online] [cit. 5.3.2022]. Dostupné z <https://www.czso.cz/csu/czso/seniori-v-cr-v-datech-2021>
6. Denik.cz. *Senioři! Přinášíme desatero rad, jak vyžrát na podvodníky* [online] [cit. 27.2.2022]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/praha/seniori-prinasime-desatero-rad-jak-vyzrat-nad-podvodniky-20130307-7d1t.html>.
7. E-bezpečí. *Senioři jako oběť internetové kriminality*. [online] [cit. 12.2.2022]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/dali-rizika/1058-seniori-jako-obeti>.
8. Kriminologie – studijní opora [online] [cit. 06.02.2022]. Dostupné z: https://www.pf.ujep.cz/wp-content/uploads/2020/10/Kriminologie_studijn%C3%AD-opora.pdf.
9. Krizport. *Kriminalita páchaná na seniorech* [online] [cit. 11.2.2022]. Dostupné z: <https://www.krizport.cz/rady/chytre-blondynky-radi/kriminalita-pachana-na-seniorech>
10. MORAVČÍK O., *Vývoj registrované kriminality v roce 2021*. [online] [cit. 12.02.2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyvoj-registrovane-kriminality-v-roce-2021.aspx>
11. *Prevence kriminality*. [online] [cit. 14.2.2022] dostupné z: <https://prevencekriminality.cz/prevence-kriminality/>
12. *Standardy kvality sociálních služeb* [online] [cit. 24.2.2022] dostupné z: <https://www.mpsv.cz/standardy-kvality-socialnich-sluzeb>
13. VENGLÁŘOVÁ, M. *Senioři*. Vyšlo jako příloha časopisu POLICISTA, 2007, roč.13, č. 6, s. 1-3, vydává MVČR, [online] [cit. 12.2.2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/policista-626975.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>

Ostatní zdroje

Kromě výše uvedených zdrojů byly při zpracování bakalářské práce využity následující materiály:

1. LORMAN, J., Seminář na téma „*Týrání, zneužívání a zanedbávání starších dospělých – diagnostika a detekce*“ Gerontologický institut, 2021
2. Rozhovor s poručíkem územního odboru Příbram, oddělení obecné kriminality služby kriminální policie a vyšetřování ze dne 21.2.2022.

Seznam zkratek

OČTR	Orgány činné v trestním řízení
WHO	World Health Organization – Světová zdravotnická organizace
EAN	Elder Abuse Neglect – zneužívání, zanedbávání starších lidí
OÚSS	Okresní ústav sociálních služeb
OÚ	Okresní úřad
PČR	Policie české republiky

Seznam tabulek a grafů

Tabulka 1: Senioři 65+ jako oběti vybraných trestných činů ve srovnání s celkovou populací v roce 2020

Graf 1: Registrovaná a objasněná kriminalita 2008 – 2021

Graf 2: Senioři jako oběti trestných činů

Graf 3: Pohlaví respondentů

Graf 4: Kriminalita páchaná na seniorech

Graf 5: Zkušenost s trestným činem

Graf 6: Senioři jako častější oběť trestných činů

Graf 7: Určení protiprávního jednání

Graf 8: Strach z krádeže v domově seniorů

Graf 9: Obava z fyzického násilí

Graf 10: Neuctivé až hrubé jednání

Graf 11: Pocit bezpečí v domově seniorů

Graf 12: Vyhledání pomoci v případě ohrožení

Graf 13: Znalost organizace, poskytující pomoc obětem trestných činů u seniorů

Přílohy

Příloha 1: Dotazník

DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

Jmenuji se Martina Hermová a studuji na Vysoké škole evropského regionálního rozvoje obor Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě.

V rámci zpracování bakalářské práce na téma „Kriminalita páchaná na seniorech v domovech pro seniory“ provádím výzkumné šetření v oblasti této problematiky.

Tento výzkum je zcela anonymní a získané poznatky budou použity v souvislosti s touto bakalářskou prací.

U každé otázky zaškrtněte prosím pouze jednu možnost odpovědi.

Za Vaše odpovědi děkuji.

1. Jaké je Vaše pohlaví?

- Muž
- Žena

2. Stal/a jste se někdy obětí trestného činu? Např. byl/a jste okraden/a, podveden/a, fyzicky napaden/a?

- Ano
- Ne

3. V případě, že ano, o jaký trestný čin se jednalo?

- Krádež
- Podvod
- Vydírání
- Fyzické násilí
- Jiné...

4. Myslíte si, že senioři jsou častějšími oběťmi trestných činů?

- Ano
- Ne
- Nevím

5. Myslíte si, že dokážete s jistotou určit, které jednání již není „normální“, ale bylo by považováno za protiprávní?

- Ano
- Ne
- Nejsem si jistý/á

6. Máte obavu, že by Vás mohl v domově seniorů někdo okrást?

- Ano
- Ne
- Nevím

7. Máte obavu, že by Vám mohl v domově seniorů někdo fyzicky ublížit?

- Ano
- Ne
- Nevím

8. Jednal s Vámi někdy někdo neuctivě, až hrubě?

- Ano
- Ne
- Nevím

9. Cítíte se v domově seniorů bezpečně?

- Ano
- Ne
- Nejsem si jistý

10. Na koho byste se obrátil/a v případě, že byste se cítil/a ohrožen/a?

- Policie
- Rodina
- Přátelé
- Personál
- Nevím

11. Znáte některou z organizací, která poskytuje pomoc obětem trestných činů u seniorů?

- Bílý kruh bezpečí
- Linka seniorů (Elpida)
- Život 90
- Člověk v tísni
- Neznám žádnou